

T.C.
AĞRI İL ÖZEL İDARESİ
STRATEJİK PLAN

2020-2024

2020-2024 STRATEJİK PLAN

MİSYON

Ağrı halkının müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere, hizmetlerimizi 21. yüzyıl yerel yönetim anlayışına uygun şekilde sunmak, yasal düzenlemelerin vermiş olduğu görev, yetki ve sorumluluk bilinciyle hareket eden, memnuniyeti ve kaliteyi hedefleyen İl Özel İdaresi olarak şehrimize ve ülkemize katkı sağlamaktır.

VİZYON

Hizmet sunumuzla, topluma ve çevremize yarattığımız değeri belirgin bir biçimde artırmak, faaliyetlerimizi sürekli iyileştirmek ve geliştirmek, farklılık yaratarak tarihi ve kültürel değerlerini, dünyanın çağdaş ve modern değerleri ile birleştirerek yükselen bir Ağrı inşa etmek.

“ Herkes ulusal görevini ve sorumluluğunu bilmeli, memleket meseleleri üzerinde o düşünceyle, düşünüp çalışmayı görev edinmelidir. ”

K. Atatürk

İÇİNDEKİLER

İçindekiler	3
Tablolar-Şekiller	4
ÖNSÖZ-VALİ SUNUŞ	6
İL ÖZEL İDARESİ GENEL SEKRETERİ SUNUŞ	7
GİRİŞ	8
1.STRATEJİK PLAN HAZIRLIK SÜRECİ	9
2. DURUM ANALİZİ	13
2.1. KENTİN DURUM ANALİZİ	13
2.2. KURUMSAL YAPI	25
2.3. İL ÖZEL İDARESİ'NİN GÖREV VE SORUMLULUKLARI	28
2.4. YASAL YÜKÜMLÜLÜKLER	31
2.5. BEŞERİ, MALİ VE FİZİKSEL KAYNAKLAR	34
2.6. FAALİYET ALANLARIMIZ	43
2.7. PAYDAŞ ANALİZİ	44
2.8. GZFT (SWOT) ANALİZİ	47
2.9. PESTLE ANALİZİ	49
3. GELECEĞE BAKIŞ	52
3.1. MİSYON	53
3.2. VİZYON	53
3.3. TEMEL DEĞERLER	53
4. STRATEJİ GELİŞTİRME	54
4.1 STRATEJİK AMAÇLAR VE HEDEFLER	54
4.2 ÜRÜN HİZMET ALANINA GÖRE İLGİLİ BİRİM	55
5. İZLEME VE DEĞERLENDİRME	72

TABLolar VE ŞEKİLLER**TABLolar**

Tablo 1: Stratejik Yönetim Süreci	11
Tablo 2: Stratejik Plan Çalışma Takvimi	12
Tablo 3: ADNKS'ye Göre Nüfus	16
Tablo 4: Ağrı'nın Yıllara Göre Nüfus Verileri	16
Tablo 5: İlk ve Ortaokullarda Okullaşma Oranı (%)	17
Tablo 6: 2018 Yılı Eğitim Durumu	17
Tablo 7: 2018 Yılı Organik Tarımsal Üretim Verileri	19
Tablo 8: TÜİK Verilerine Göre 2017 ve 2018 Yıllarına Ait Tarımsal Veriler	19
Tablo 9: Ağrı İli Yenilenebilir Enerji Kaynakları Potansiyeli	23
Tablo 10: Kadro ve Cinsiyet Durumuna Göre Personel Sayıları	34
Tablo 11: Eğitim Durumuna Göre Personel Sayıları	34
Tablo 12: 2019 Yılı Gelir Bütçe Rakamları (30.06.2019 Tarihi İtibariyle)	36
Tablo 13: 2017-2019 Yılları Gelir Gerçekleşme Tablosu	36
Tablo 14: 2019 Yılı Gider Bütçe Rakamları (30.06.2019 Tarihi İtibariyle)	37
Tablo 15: 2017-2019 Yılları Gider Gerçekleşme Tablosu	37
Tablo 16: Yıllara Göre Köydes Ödenekleri	38
Tablo 17: Taşınmaz Listesi	39
Tablo 18: Mevcut Taşıt Listesi	41
Tablo 19: Taşıt ve İş Makinalarının Yaş Kategorileri	42
Tablo 20: İhale Yoluyla Kiralanan Taşıtlar	42
Tablo 21: Paydaş Analizi Tablosu	45
Tablo 22: GZFT Analiz Tablosu	48
Tablo 23: PESTLE Matrisi	49
Tablo 24: Amaçlar ve Hedefler	54

ŞEKİLLER

Şekil 1: Teşkilat Şeması	27
Şekil 2: Toplam Personelin Eğitim Matrisi	35
Şekil 3: Memur ve Sözleşmeli Personelin Eğitim Matrisi	35
Şekil 4: Köydes Ödemelerinin İlçelere Dağılım Şeması	38
Şekil 5: Taşınmazların Cinsine Göre Dağılımı	40
Şekil 6: Memnuniyet Değerlendirme Oranı	46

ÖN SÖZ

AĞRI VALİSİ

SÜLEYMAN ELBAN

Küreselleşen dünyada, iletişim ve bilgi işlem teknolojilerindeki ilerlemeler ile insanların, üretilen malların, sermayenin ve bilginin dolaşımının hızlanması yeni bir yapılanmayı gerekli kılmış, bu gelişmeler sonucu ülkelerin siyasi, ekonomik, kültürel ve sosyal yapıları da değişmiştir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Sisteminin getirdiği stratejik yönetim anlayışı ile ulusal ve yerel kaynakların verimli, etkili ve ekonomik kullanılarak faaliyetlerin planlanması amaçlanmıştır. Bu bağlamda İl Özel İdareleri, amaçlarını, hedeflerini ve bu hedeflere ulaşmak için gerçekleştirecekleri proje ve faaliyetlerini içeren stratejik plan yapmaları ve kaynaklarını bu stratejik planlamayla ilişkilendirerek bütçelerini hazırlamaları gerekmektedir.

Ağrı İl Özel İdaresi çalışmalarının gelecek beş yılına yön verecek olan 2020- 2024 Dönemi Stratejik Planı'nın hazırlanması sürecine katkı veren tüm kurum çalışanlarına, tüm paydaşlarımıza değerli katkıları ve sarf ettikleri emekleri için teşekkür ediyor, Planın hayırlı olmasını diliyorum.

SUNUŞ

GENEL SEKRETER

ERHAN TENKEKİ

Kamu yönetimindeki değişmeler, topluma en iyi hizmeti, en verimli ve etkin şekilde sunacak strateji ve yöntemleri geliştirmesi gereken, vatandaşın beklentilerine cevap veren, insan odaklı, yeniliklere açık, erişilebilir, çevreye duyarlı, üretken, bir kamusal yapılanmayı gerekli kılmıştır.

Stratejik plan, kamu idarelerinin orta ve uzun vadede odaklanmak istediği önceliklerin belirlenmesi, bütçe hazırlama ve uygulama sürecinde mali disiplinin sağlanması, kaynakların stratejik önceliklere göre dağıtılması ve etkin kullanılıp kullanılmadığının izlenmesi ile bunun üzerine kurulu bir hesap verme sorumluluğunun geliştirilmesine temel teşkil etmekte ve çerçeve oluşturmaktadır.

Türkiye'nin 2023 vizyonu doğrultusunda ve geleceğe dönük olarak, ulusal düzeydeki plan ve programlarla ilişkilendirilip, katılımcılık anlayışıyla tüm iç ve dış paydaşların da katkıları alınarak özverili, hızlı ve yoğun bir çalışma sonucu tamamlanmış olan 2020-2024 Ağrı İl Özel İdaresi Stratejik Planı'nın başarılı uygulamalar için bir rehber niteliğinde olmasını dilerim.

GİRİŞ

1980’li yıllardan itibaren etkisini gösteren yeni kamu yönetimi anlayışı; hizmetlerde etkinliğe, verimliliğe, piyasa mekanizmasına, performans yönetimine, katılımcılığa, hukukun üstünlüğüne, şeffaflığa, hesap verebilirliğe stratejik yönetim ile vatandaş odaklı hizmet kültürüne dayanmaktadır.

Mali disiplinin sağlanması zorunluluğu, bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan değişim, kamu hizmetlerinde etkinliğin ve verimliliğin artırılması vb nedenlerle kamu sektörünün yeniden yapılanma ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu durum, kaynakların doğru ve yerinde kullanılmasını sağlarken geleceği de öngören stratejik planlamayı gerekli kılmıştır.

Stratejik planlama bir süreçtir ve katılımcı bir planlama yaklaşımıdır. Kuruluş içinde en üst yöneticiden başlayarak her kademedeki çalışanların katılımını gerektirir. Stratejik planlama tüm kurumu kapsayan, bir bütün olarak değerlendiren bağlayıcı bir çerçeve oluşturmaktadır. Bu özelliği ile stratejik planlar, işletmenin daha alt düzeyinde yapılan yıllık performans programı ve faaliyet raporlarına temel oluştururlar.

Ağrı İl Özel İdaresi’nin 2020-2024 yılları arasını kapsayan Stratejik Planı, üst yönetici desteği ve tüm kurum çalışanlarının katılımı ile hazırlanmış, başta 11. Kalkınma Planı olmak üzere ulusal düzeydeki plan ve programlarla ilişkilendirerek gelecek 5 yıllık hizmet sunumumuza dayanak teşkil etmiştir.

1. STRATEJİK PLAN HAZIRLIK SÜRECİ

2020-2024 Ağrı İl Özel İdaresi Stratejik Plan hazırlık süreci, 2019 yılı Mayıs ayında başlamış ve Plan hazırlık çalışmaları kapsamında bir iş planı ile takvim hazırlanarak çalışmalar bu plana uygun olarak yürütülmüştür. Stratejik Plan, kamuda stratejik yönetim yaklaşımı ile mali saydamlık ve hesap verebilirliğin yerleşmesini hedefleyen katılımcı bir anlayışla hazırlanmıştır.

İlk olarak 26.02.2018 tarih ve 30344 sayılı Kamu İdarelerinde Stratejik Planlamaya İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik ve ilgili mevzuat uyarınca, yapılacak çalışmalara yardımcı olmak, yönlendirmek ve takip etmek için Strateji Geliştirme Kurulu ve Stratejik Planlama Ekibimiz kurulmuştur.

Çalışmaların mevzuata uygunluğunun sağlanmasına yönelik olarak idareimiz bünyesinde 2019/1 nolu Genelge çıkarılmıştır. Bu genelgede çalışmaların önemi, gerekçesi/yasal dayanağı ve tüm paydaşlar tarafından sahiplenilmesi gibi unsurların yanında çalışma ekiplerinin yapısı da ortaya konulmuştur. Genelgeye, Stratejik Plan Hazırlık Programı da eklenerek üst yöneticimiz tarafından yayınlanmıştır. Genel Sekreterimiz başkanlığında tüm müdürlüklerin en üst seviyede katılımı sağlanmış ve Mali Hizmetler Müdürlüğümüz koordinatör birim olarak görevlendirilmiştir.

Stratejik planın bir sonraki aşaması olan durum analizi yapılarak İl Özel İdaremizin mevcut durumdaki faaliyet alanları, yasal yükümlülükleri, ürün ve hizmetleri, sahip olduğu kaynaklar ile paydaş ve yararlanıcıları belirlenmiştir. Bu aşamada ayrıca GZFT analizi (SWOT Analizi) ve PESTLE analizi yapılarak planlama sürecinin analiz aşamasından plan aşamasına geçişinde doğru hedefler ve amaçlar oluşturulmasına katkı sağlanmıştır.

Geleceğe bakış aşaması ile stratejik planın sonraki aşamalarına bir perspektif oluşturulmuş, İl Özel İdaremizin misyon, vizyon ve temel değerleri sunmakla yükümlü olduğumuz hizmetlerle tutarlı olarak belirlenmiş, orta ve uzun vadeli ideallerimiz doğrultusunda uygulamaya konulmuştur.

Strateji geliştirme aşamasında, ortaya çıkan ihtiyaçlar çerçevesinde amaçlar ve bu amaçları gerçekleştirmeye yönelik hedefler belirlenmiş, geleceğe yönelik “ideal” ve “ortak” bir bakış açısı yansıtılmaya çalışılmıştır. Stratejiler belirlenirken kurumumuzun kaynakları ve farklı alanlardaki yetkinliği göz önünde bulundurulmuştur.

İzleme ve Değerlendirme aşamasında, stratejik plan uygulamasının sistematik olarak takip edilmesi ve raporlanması hedeflenir. Bu bakımdan, ortaya koyduğumuz stratejilerin etkin bir şekilde uygulamasını ve sonuçlarını değerlendirerek, hedefine doğru gidip gitmediğini izlemek amacıyla özellikle Stratejik plan izleme-değerlendirme raporu ile Faaliyet Raporları ve İç Kontrol uygulamalarından destek alacağız.

11. Kalkınma Planı’nda ifade edildiği gibi “Kamu yönetiminde hesap verme sorumluluğunun yerleştirilmesi, katılımcılığın güçlendirilmesi, kamu hizmet sunumunda eşit ve adil muamele yapılmasının sağlanması ve şeffaflığın artırılması” ana ilkelerimizden olup 2020-2024 Stratejik Planımızın geleceğimize yön vererek, kurumsal etkinlik ve verimliliğimizi artırması en büyük hedefimizdir.

Tablo 1: Stratejik Yönetim Süreci

STRATEJİK PLAN HAZIRLIK SÜRECİ	Planlama sürecinin planlanması	<ul style="list-style-type: none"> Planın sahiplenilmesi Planlama sürecinin organizasyonu İhtiyaçların tespiti Zaman planı Hazırlık programı
DURUM ANALİZİ	Neredeyiz?	<ul style="list-style-type: none"> Kurumsal tarihçe Uygulanmakta olan stratejik planın değerlendirilmesi Mevzuat analizi Üst politika belgeleri analizi Faaliyet alanları ile ürün ve hizmetlerin belirlenmesi Paydaş analizi Kuruluş içi analiz Akademik faaliyetler analizi Yükseköğretim sektörü analizi GZFT analizi
GELECEĞE BAKIŞ	Nereye ulaşmak istiyoruz?	<ul style="list-style-type: none"> Misyon Vizyon Temel değerler
STRATEJİ GELİŞTİRME		<ul style="list-style-type: none"> Amaçlar Hedefler Performans göstergeleri Stratejiler
EYLEM PLANLARI		<ul style="list-style-type: none"> Faaliyetler Sorumlular
PERFORMANS PROGRAMI	Gitmek istediğimiz yere nasıl ulaşabiliriz?	<ul style="list-style-type: none"> Performans hedefleri Performans göstergeleri Faaliyetler Projeler Maliyetlendirme Bütçeleme
İZLEME VE DEĞERLENDİRME	Başarımızı nasıl takip eder ve değerlendiririz?	<ul style="list-style-type: none"> Stratejik plan izleme raporu Stratejik plan değerlendirme raporu Stratejik plan gerçekleşme raporu Faaliyet raporu İç denetim

Tablo 2: Stratejik Plan Çalışma Takvimi

STRATEJİK PLAN AŞAMALARI	2019											
	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
Hazırlık Dönemi Çalışmaları ve Hazırlık Programı					<ul style="list-style-type: none"> Planlama sürecinin organizasyonu İhtiyaçların tespiti Zaman planı Hazırlık programı 							
Durum Analizi Süreci					<ul style="list-style-type: none"> Çevre ve şehir analizi Kurumsal tarihçe ve mevcut yapı Yasal yükümlülük ve mevzuat analizi Faaliyet alanları ile ürün ve hizmetlerin belirlenmesi Paydaş analizi GZFT analizi PESTLE analizi 							
Geleceğe Bakış						<ul style="list-style-type: none"> Misyon Vizyon Temel değerler 						
Strateji Geliştirme						<ul style="list-style-type: none"> Amaçlar Hedefler Performans göstergeleri Stratejiler 						
Nihai Stratejik Plan												
STRATEJİK PLAN AŞAMALARI	2020-2021-2022-2023-2024											
	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
İzleme ve Değerlendirme												

2. DURUM ANALİZİ

Ağrı ilinin ve Ağrı İl Özel İdaresi'nin hem kendi içinde hem de içinde bulunduğu bölge ve ülkeyle olan ilişkileri incelenmiştir. Çevre ve şehir analizi, kurumsal tarihçe ve mevcut kurumsal yapı, yönetim ve organizasyon yapısı, görev ve sorumluluklarının yasal dayanağı, beşeri, fiziksel ve teknolojik kaynakları, paydaş analizi ile GZFT ve PESTLE analizleri bilgilerini içermektedir.

2.1. KENTİN DURUM ANALİZİ

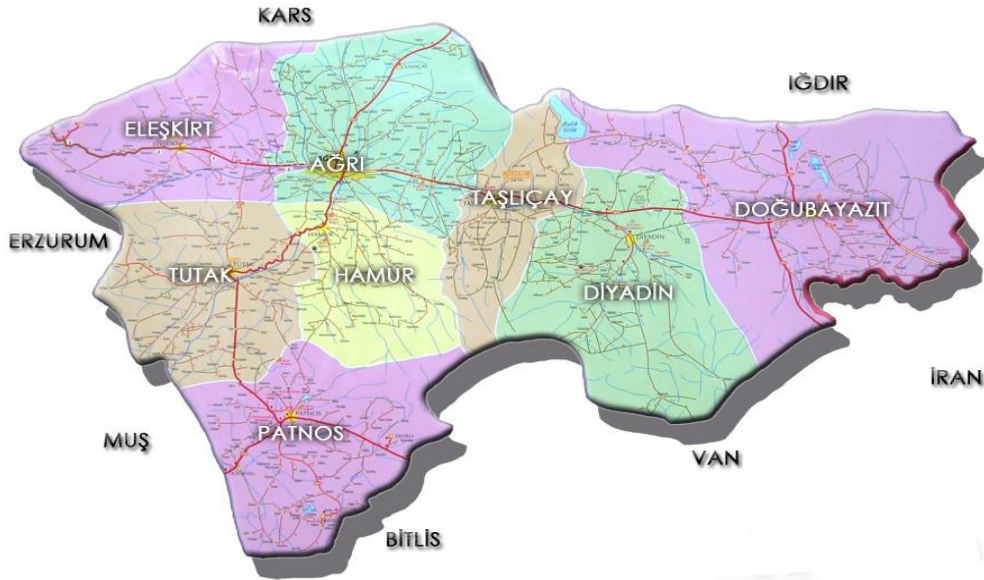
Kentin Tarihi

Orta Asya'dan gelen kavimlerin Anadolu'ya girişleri sırasında Ağrı, bir geçiş noktası oluşturarak birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Ancak, Doğu Anadolu'ya doğudan gelen göç ve akınların ilk durağı olan olması sebebiyle, devamlı bir kültür ve medeniyet merkezi olamamıştır. Hurriler, Urartular, Kimmerler, Medler, Persler gibi birçok uygarlığı barındıran Ağrı, daha sonra zamanla Abbassiler, Bizans, Moğollar gibi güçlerin kontrolüne geçmiştir. Ağrı, Yavuz Sultan Selim tarafından Çaldıran Savaşı sonrası Osmanlı topraklarına katılmıştır

Osmanlı döneminde Şorbulak olarak anılan ilin adı, Ermeniler zamanında Karakilise olarak değiştirilmiştir. Daha sonra Karaköse diye adlandırılan Ağrı, Tevrat'ta adı geçen Ararat Dağı ve ülkesinin, Ağrı ve çevresinin olduğu sanılması dolayısıyla batılılar tarafından Ararat olarak da bilinmektedir. Hindistan, Çin, Afganistan, Orta Asya ve İran'ın ipekli kumaşları, baharatları ve diğer malları yüzyıllarca Doğubayazıt üzerinden Anadolu ve Avrupa'ya taşınmıştır. 1834 yılında bucak, 1869 yılında ilçe olan Ağrı, 1927 yılında il merkezi olmuştur. 5.137 m yüksekliğiyle Türkiye'nin en büyük dağı olan Ağrı Dağı'ndan dolayı il Ağrı adını almıştır.

Genel Durum

Ağrı ili, kuzeyden Kars ve Iğdır, batıdan Erzurum ve Muş, güneyden Bitlis ve Van, doğudan İran sınırı ile çevrilidir. Doğu Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Murat-Van bölümü içinde kalan yüksek Anadolu yaylasının devamı üzerinde, Türkiye'nin kuzey doğusunda yer almaktadır. Yüzölçümü 11376 kilometrekaredir. Deniz seviyesinden 1640 metre yükseklikte kurulmuştur ve Ağrı ili en yüksek rakımlı iller arasındadır. Zira insan yaşamını ve yaptığı ekonomik etkinlikleri yükseltti ve eğitim doğrudan etkilemektedir.

Ağrı iline bağlı Merkez İlçe, Doğubayazıt, Diyaradin, Taşlıçay, Hamur, Tutak, Patnos ve Eleşkirt olmak üzere 7 ilçe bulunmaktadır. Genelde ilçe merkezlerinin kurulduğu yerler ova olup, kalan kısımlar dağlık bir alana sahiptir. Ağrı, iklim bakımından Türkiye'nin en karasal ve sert iklimli bölümüne girer. Türkiye'de en soğuk gün Ağrı'da 13 Ocak 1940'da -43 C olarak tespit edilmiştir. İklim değişikliği ve sıcaklığın artışı ile geleceğe yönelik Dünya iklim haritası da değişmekte, sıcak bölgeler gittikçe kuraklaşmakta, soğuk bölgelerde iklim ılımanlaşmaktadır. Bu bakımdan Ağrı, temiz toprakları, suyu ve havası ile geleceğin potansiyeli yüksek illeri arasına girmektedir.

Ağrı ili, Portekiz’den başlayarak Gürbulak’ta son bulan, 10 ülkeyi birbirine bağlayan ve batı-doğu rotası olarak adlandırılan yaklaşık 5.700 km uzunluğundaki E-80 (Avrupa rotası) yolunun bitiş noktasıdır. Bu yolun 195 km’si Ağrı ili sınırlarında kalmaktadır. Bu noktanın devamı Gürbulak’tan sonra Asya yolu (AH1) ile birleşmekte ve Japonya’ya kadar uzanarak dünyanın en uzun rotasını (20.557 km) oluşturmaktadır. (Kaynak: <http://www.unece.org>)

Kaynak: https://www.unece.org/fileadmin/DAM/.../Turkey_Presentation.ppt

Ağrı ili jeostratejik bir konumda bulunmaktadır. İpek Yolu gibi önemli güzergâh ile Kafkaslardan Anadolu’ya geçiş yolu üzerindedir. Avrupa’yı Asya’ya bağlayan bir ticaret yolu üzerinde olması, Asya pazarlarına yakınlığı ve petrol boru hattı güzergahında olması sebebiyle gelecekteki dönemlerde önemini ve gelişmişlik düzeyini arttırabilecek potansiyele sahiptir.

Nüfus

Bir bölgenin nüfus şeklinin ve demografik yapının bilinmesinin, bölgesel sağlık ve eğitim hizmetleri, besin ihtiyacı, kamusal mal ve şehircilik planlamalarında karşılaşılabilecek sorunların azalttığı bilinmektedir. Cumhuriyet döneminde yapılan ilk nüfus sayımında (1927) Ağrı'nın nüfusu 104.434'tür. Aynı yıl Türkiye nüfusunun toplamı 13,6 milyondur.

Türkiye İstatistik Kurumu, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre Ağrı ilinin 2018 yılı nüfusu 539.657 kişidir. Yıllara göre incelediğinde nüfus azalmasındaki göç olgusu açık bir şekilde görülebilir. **2023** yılı Ağrı ilindeki nüfus beklentisi TÜİK verilerine göre 512.520 kişidir. Genç ve eğitilebilir işgücü potansiyeli sunan Ağrı İl nüfusunun yaklaşık %70'i 30 yaşın altındadır.

Tablo 3: ADNKS'ya Göre Nüfus

2014 ADNKS'ne Göre Nüfus	2016 ADNKS'ne Göre Nüfus	2018 ADNKS'ne Göre Nüfus	2023 YILI NÜFUS BEKLENTİSİ
549 435	542 255	539 657	512.520

Kaynak: TÜİK, ADNKS Kayıtları, Erişim: 10.06.2019

Tablo 4: Ağrı'nın Yıllara Göre Nüfus Verileri

YILLAR	Nüfus Yoğunluğu (Kilometrekareye Düşen Kişi Sayısı)	Ortalama Hane Halkı Büyüklüğü	Yıllık Nüfus Artış Hızı (Binde)
2016	47,28	5,42	-9,1
2017	46,76	5,17	-11,07
2018	47,05	5,03	6,27

Kaynak: TÜİK, İl Göstergeleri, Erişim: 10.06.2019

Eğitim

TÜİK verilerine göre 2017 yılında Ağrı’da okuma-yazma bilenlerin oranı %92,3 olarak ifade edilmiştir. Aşağıdaki tabloda TÜİK verilerine göre 2017 yılı okullaşma oranı incelendiğinde Ağrı, ortaokul düzeyinde hala Türkiye ortalamasının altındadır.

Tablo 5: İlk ve Ortaokullarda Okullaşma Oranı (%)

2017 Yılı -İlk ve Ortaokullarda Okullaşma Oranı (%)		
	İlkokul/Toplam/Net	Ortaokul/Toplam/Net
Türkiye	91,54	94,47
Ağrı	94,2	93,2

Tablo 6: 2018 Yılı Eğitim Durumu

2018 Yılı TÜİK Verilerine Göre Eğitim Durumu		
	Lise veya dengi mezunu oranı (%) /Toplam	Yüksekokul veya fakülte mezunu oranı(%) / Toplam
Türkiye	24,1	15,9
Ağrı	14,33	8,62

2007 yılında kurulan Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Ağrı’nın yerel ekonomisinin canlanmasında ve şehrin kalkınmasında pay sahibidir. Üniversite çevresi başta olmak üzere artan hızda devam etmekte olan yeme-içme ve eğlence sektöründeki gelişmeler Ağrı ilinin kentleşmesine büyük oranda etkisi olmuş ve bu durum sektörel canlılık ve yapılaşma da getirmiştir. Eğitimin, bireysel ve toplumsal getirileri birarada düşünüldüğünde eğitilmiş nüfus sayısının artması hem bireyin yaşam kalitesi artıracak hem de eğitim düzeyi yükseldikçe sermayenin ve emeğin verimliliği de artacaktır. Ağrı’da nitelikli ve eğitilmiş bir işgücünün sağlanması, bölgenin istihdamını pozitif bir şekilde etkileyecektir.

Ekonomi / Sanayi ve Ticaret

İlin genel ekonomik yapısı tarım, hayvancılık, sınır ticareti ve turizme dayanmaktadır. Çalışabilir nüfusun büyük kesimi tarım ve hayvancılık alanında istihdam edilmektedir. Ağrı Ovası, Eleşkirt Ovası ve Patnos Ovası tarım ve hayvancılık açısından büyük bir potansiyele sahip olmasına rağmen, sulama imkânlarının yetersizliği ve yanlış kullanım sebebiyle yeterince istifade edilememektedir. Bu durumu değiştirmek için sulama yatırımlarının artması ve bilinçli tarımsal faaliyetlerin gelişmesi önemlidir. Bu alanlarda üretim, pazarlama, örgütlenme vb. yapısal sorunların halen devam ettiği görülmektedir.

Ağrı ili, kişi başına düşen milli gelir bakımından son sıralarda yer almaktadır. TÜİK verilerine göre 2017 yılında Kisi başı GSYH (\$) Ağrı ilinde 3.489 \$ iken Türkiye çapında 10.602 \$'dır. Ülke geneline kıyaslandığında olumsuz bir tablo ortaya çıktığını görülmektedir.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nin 2017 yılında yayınladığı "81 İl Sanayi Durum Raporu"na göre son 10 yıldaki işyeri sayısı Ağrı'da %139,6 artış göstermiştir. Son on yılda imalat sanayi sektöründe faaliyet gösteren işletme sayısı iki kattan fazla artış göstermiştir. Alt imalat kolları bakımından en büyük artış %276 ile Metal Ürünleri sektöründe yaşanmıştır. Ağrı ilinde sanayi işletmelerinin sektörel dağılımı incelendiğinde, ilk sırada %39,57 ile Gıda ürünleri, ikinci sırada %15,83 ile Metalik olmayan mineral ürünler ve üçüncü sırada ise %13,67 ile Diğer madencilik ve taş ocakçılığı sektörü yer almaktadır.

Ağrı ilinde 1 adet sicil almış OSB (Organize Sanayi Bölgesi) bulunmaktadır. Organize Sanayi Bölgesi ve Küçük Sanayi Sitelerinde alt yapı çalışmalarına önem verilmesi ve sanayi alt yapısının geliştirilmeye çalışılması il için oldukça önemlidir. Kamu yatırımları özellikle TRA2 Bölgesi (Ağrı, Ardahan, Iğdır ve Kars) ekonomisindeki büyümenin ana lokomotifi olmuştur.

Bölgesel Kalkınma Planları, İl Planlarında Ağrı iline yönelik tespit edilen potansiyel yatırım alanları olarak "Süt işleme ve süt ürünleri üretim tesisleri; Et kombina tesisleri; Tavuk üretim tesisleri; Yün iplik üretim tesisleri; Organik tarım; Altın, perlit, ponza taşının değerlendirilmesi; Jeotermal kaynaklarının kullanılması (jeotermal seracılık- jeotermal turizm- jeotermal enerji)" öne çıkmaktadır. Özellikle organik tarım potansiyeli bakımından Ağrı, Türkiye'deki ilk 10 şehir arasında yer almasına rağmen ilde organik tarım kültürü pek oluşmamıştır. Bu konuda halkın bilinçlendirilmesi ve destek sağlanması önerilmektedir.

Tablo 7: 2018 Yılı Organik Tarımsal Üretim Verileri

Tarım ve Orman Bakanlığı "2018 Yılı Organik Tarımsal Üretim Verileri"				
AĞRI	Organik çiftçi sayısı	Organik toplam alan (HA)	Toplam üretim miktarı (Ton)	Ağrı ilinde, en çok üretim miktarına sahip organik tarım ürünleri olarak; Buğday, yonca, korunga, arpa ve çayır otu belirtilmiştir.
	1439	31.959	90.065	

Kaynak: <https://www.tarimorman.gov.tr/Konular/Bitkisel-Uretim/Organik-Tarim/Istatistikler>

Tablo 8: TÜİK Verilerine Göre 2017 ve 2018 Yıllarına Ait Tarımsal Veriler

AĞRI	Toplam işlenen tarım alanı (hektar)	Tahıllar ve diğer bitkisel ürün üretim miktarı (ton)	Toplam tarımsal üretim değeri (binTL)
2018	353.563	1.106.163	4.022.055
2017	354.352	1.089.246	3.361.735

2019 yılında yayınlanan 11. Kalkınma Planı'nda "Görece geri kalmış bölgelerde kentsel ve sınai altyapıların geliştirilmesi, gelişme potansiyeli haiz sektörlerde istihdamın artırılması ve yaşam kalitesinin yükseltilmesi desteklenecektir" ifadesi yer almaktadır. Ağrı ili, İran ve Orta Asya pazarlarını hedefleyen firmalar için önemli fırsatlar sunmaktadır. Teşvik Sistemi kapsamında 6. Bölgede olan Ağrı'da yatırım yapan yatırımcılara sağlanan destekler ve ilimizin potansiyel değerleri konusunda tanıtım faaliyetleri yapılmalıdır.

Kültür ve Turizm

Birçok medeniyete ve kültüre ev sahipliği yapan Ağrı'da çok sayıda tarihi ve kültürel değer bulunmaktadır. Türkiye'nin en yüksek dağı olan **Ağrı Dağı**, biyoçeşitlilik bakımından çok zengin olan **Ağrı Dağı Milli Parkı**, Van ile Ağrı il sınırları içerisinde kalan **Sübhan Dağı**, dünyanın ikinci büyük **Meteor çukuru**, Osmanlı İmparatorluğu'nun doğusu için Topkapı Sarayı kadar önemli bir yapı olan ve ilk kalorifer sistemine sahip olma özelliğini taşıyan **İshakpaşa Sarayı**, sahası doğal sit ve açık hava müzesi konumunda olan **Nuh'un gemisi**, Urartu mezarlarını barındıran **Doğubayazıt Kalesi**, tarihi **Bayazıt Cami**, kayalara oyularak yapılmış tapınak ve mağaraların olduğu **Meya Mağaraları**, içinde Nuh Peygamberin mezarının olduğuna ilişkin bir inanış olan **Üç Kilise**, yer altına inen merdivenleriyle merak uyandıran **Tokluca Kalesi**, kayalara oyularak yer altına yapılmış olan **Karagöz Kilisesi**, inanç turizminin önemli noktalarından biri olan **Ahmed-i Hani Türbesi**, Kerem ile Aslı hikâyelerine konu olan **Keşiş Bahçesi**, şifalı sularıyla **Dambat Çermiği**, **Diyadin Kaplıcaları** ve **Kudret Köprüsü**, güzel bir mesire alanı olan **Hamur Deresi ve çevresi**, ülkemizin önemli 100 kuş barınma alanı arasında bulunan **Doğubayazıt Sazlığı**, ışık tutulduğunda kristal gibi parlayan ve renkten renge giren buz parçalarını içeren **Buz Mağarası**, fauna ve flora bakımından son derece zengin olan **Murat Kanyonu**, Türkiye'nin en yüksek göllerinden biri olan **Balık gölü**, sit alanı ilan edilen **Köprü, Yılanlı ve Davud Kaplıcaları** Ağrı'nın önemli turizm noktalarındandır.

*Ağrı Dağı Milli Parkı**Buz Mağarası*

Bölgenin turizm değerlerinin yeterli kadar tanıtılmaması, ildeki rehberlik ve turistik tesis sayısının azlığı, altyapı ve üstyapı sorunları vb sıkıntılar, turizm ile yaşanacak kalkınmayı da önlemektedir. Bölgesel güvenlik sorunlardan dolayı oluşturulmuş kötü algıdan ve sahip olduğu turistik özelliklerinin tanıtımının yeterince yapılamamasından dolayı, Ağrı'nın turizm gelirleri henüz istenen düzeye ulaşamamıştır.

Diyadin Kaplıcaları

Balık Gölü

Türkiye Turizm Stratejisi 2023'ün öngördüğü hedefler arasında ülkemizin her yanına dağılmış durumda bulunan sağlık, termal, yayla, kış, dağ sporları ve kültürel açıdan önemli yerleşmelerin tek tek ele alınmasından çok bunların birbirleriyle entegrasyonu sayesinde daha cazip ve daha güçlü alternatif varış noktalarının ve güzergâhların oluşturulması yer almaktadır.

Ağrı ili, botanik turizmi, doğa yürüyüşü (trekking), yaban hayatı (fauna) ve kuş gözlemciliği, kış sporları, termal turizm, mağara turizmi, dağcılık gibi geliştirebilecek bir çok turizm çeşitliliğine sahiptir.

Madenler ve Potansiyel Enerji Kaynakları

Ağrı ili, volkanik bir arazi üzerine kurulmuştur. Ağrı ve yakın çevresinde başta pomza ve perlit olmak üzere tuğla - kiremit, kireçtaşı ve kükürt, asbest, tuz, maden suyu, çimento taşı ve Eleşkirt'te linyit yatakları vardır. Ayrıca az miktarda mermer yataklarına da rastlanmaktadır. Araştırmalar arttıkça altın gibi faklı maden kaynakları da gündeme gelmektedir.

Ağrı'nın en önemli akarsuyu Murat nehridir. Tendürek Dağı eteklerinden doğar. Hamur vadisinde Şeryan ve Tatlı su ile birleşir. Muş ve Bingöl illerinde Keban yakınlarında Fırat nehri ile birleşir. Şeryan, Karasu, Taşlıçay ve Göl çay ilin diğer önemli akarsularıdır. Patnos ve Yazıcı Barajları ve Balık Gölü önemli su kaynaklarıdır.

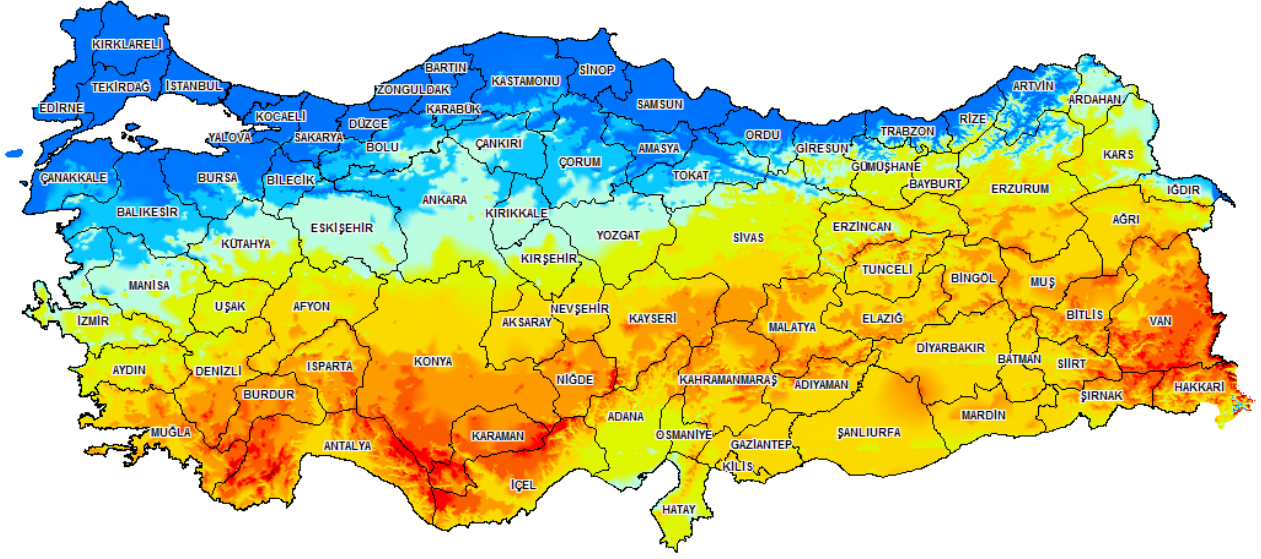
Ağrı ili yenilenebilir enerji kullanımı açısından yüksek potansiyele sahiptir. Güneş, rüzgar, biokütle ve jeotermal enerji bakımından yüksek oranda bir yenilenebilir enerji kaynağı potansiyeli bulunmaktadır. Fakat Diyadin ilçesinde kısmi olarak yararlanılan jeotermal enerji dışında diğer yenilenebilir enerji kaynaklarından hemen hemen hiç faydalanılmadığı görülmektedir.

Tablo 9: Ağrı İli Yenilenebilir Enerji Kaynakları Potansiyeli

YENİLENEBİLİR ENERJİ TÜRLERİ	AĞRI İLİ POTANSİYELİ
Güneş Enerjisi	Yüksek ışınım değerleri ve güneşlenme süreleri vardır.
Rüzgar Enerjisi	Bazı bölgelerde yüksek rüzgar hızı vardır.
Biokütle Enerjisi (Biyolojik Atıklar)	Hayvancılık önemli bir geçim kaynağı olduğu için, hammadde sorunu bulunmamaktadır.
Jeotermal Enerji	Özellikle Diyadin ilçesinde önemli bir potansiyel bulunmaktadır.

Kaynak: Ağrı İlinin Soyo-Ekonomik Profili/Mart 2018/AİÇÜ Yayın No: 19, sf: 352

Toplam Güneş Radyasyonu
KWh/m²-yıl

1400 - 1450
1450 - 1500
1500 - 1550
1550 - 1600
1600 - 1650
1650 - 1700
1700 - 1750
1750 - 1800
1800 - 2000

Kaynak: <http://www.yegm.gov.tr/MyCalculator/Default.aspx>

Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü'nün hazırladığı “Güneş Enerjisi Potansiyeli Atlası’na (GEPA) göre, TRA2 bölgesi illeri (Ağrı, Kars, Ardahan, Iğdır) içerisinde Ağrı, minimum 1700 KWh/m²-yıl ile birinci sıradadır. Hatta yüksek potansiyele sahip olduğu bilinen Antalya iline de çok yakın değerde bulunmaktadır.

Yapılan rüzgar ölçümleri ve fizibilite çalışmaları sayesinde Ağrı Balık Gölü’nde çok önemli bir rüzgar enerjisi potansiyeli olduğu görülmüştür.

Ağrı, biyogaz üretimi için gereken hammadde olan hayvan dışkısı temini sorunu yaşamamaktadır. Ancak, modern bir besi merkezinin kurulmaması, çiftçilerin birbirleri ile iletişiminin ve organizasyonlarının kopuk olması gibi temel sorunların çözülmesi gerekmektedir.

Jeotermal enerji elektrik üretimi, bireysel ya da bölgesel mesken ve sera ısıtma, konutlara sıcak su temini ve sanayi işlemleri gibi pek çok alanda kullanılabilir. Ağrı bölgesinde var olan yüksek jeotermal enerji potansiyeli tam olarak kullanılmamaktadır.

2.2. KURUMSAL YAPI

İl Özel İdare Organları ve Teşkilatı

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, İl Özel İdaresi'nin organlarını; İl Genel Meclisi, İl Encümeni ve Vali olarak tanımlanmıştır.

İl Özel İdaresi teşkilatımız; Genel Sekreter, 2 Genel sekreter yardımcısı, 15 adet müdürlükten oluşmaktadır. Müdürlüklerimiz, hizmetin gerektirdiği şekilde, mevzuatlarına uygun olarak iş ve işlemlerini yerine getirmektedir. Hizmetlerin daha verimli bir şekilde yerine getirilebilmesi için yeni müdürlükler açılabileceği gibi müdürlükler altında birimler de açılabilecektir. İl Genel Meclis Üyelerimizin sayısı 28'dir. İl Encümeni sayımız 3 atanmış, 3 seçilmiş olarak toplam 6 kişidir.

Vali, İl Özel İdaresi'nin başı ve tüzel kişiliğinin temsilcisidir. 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu 30. maddesinde görev ve yetkileri belirtilmiştir. İl özel idaresini stratejik plâna uygun olarak yönetmek, il özel idaresinin kurumsal stratejilerini oluşturmak, bu stratejilere uygun olarak bütçeyi, il özel idaresi faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini hazırlamak ve uygulamak, izlemek ve değerlendirmek, bunlarla ilgili raporları meclise sunmak, görev ve yetkileri arasındadır.

Genel sekreter, il özel idaresi hizmetlerini vali adına ve onun emirleri yönünde, mevzuat hükümlerine, il genel meclisi ve il encümeni kararlarına, il özel idaresinin amaç ve politikalarına, stratejik plan ve yıllık çalışma programına göre düzenler ve yürütür. Bu amaçla il özel idaresi kuruluşlarına gereken emirleri verir ve bunların uygulanmasını gözetir ve sağlar. Genel sekreter yukarıda belirtilen hizmetlerin yürütülmesinden valiye karşı sorumludur.

İl Encümenine Vali başkanlık eder. Valinin katılmadığı encümen toplantısına Genel Sekreter başkanlık eder. 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu 26. maddesinde Encümenin görev ve yetkileri belirtilmiştir. Stratejik plân ve yıllık çalışma programı ile bütçe ve kesin hesabı inceleyip il genel meclisine görüş bildirmek, kamulaştırma kararlarını almak ve uygulamak, Bütçede fonksiyonel sınıflandırmanın ikinci düzeyleri arasında aktarma yapmak, Kanunlarda öngörülen cezaları vermek, Taşınmaz mal satımına-trampa edilmesine ve tahsisine ilişkin kararları uygulamak, Belediye sınırları dışındaki umuma açık yerlerin açılış ve kapanış saatlerini belirlemek başlıca görev ve yetkileri arasındadır.

İl genel meclisi, il özel idaresinin karar organıdır ve ilgili kanunda gösterilen esas ve usullere göre ildeki seçmenler tarafından seçilmiş üyelerden oluşur. 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu 10. maddesinde görev ve yetkileri ayrıntılarıyla belirtilmiştir: Stratejik plân ile yatırım ve çalışma programlarını, il özel idaresi faaliyetlerini ve personelinin performans ölçütlerini görüşmek ve karara bağlamak; Bütçe ve kesinhesabı kabul etmek, bütçede kurumsal kodlama yapılan birimler ile fonksiyonel sınıflandırmanın birinci düzeyleri arasında aktarma yapmak; Belediye sınırları il sınırı olan Büyükşehir Belediyeleri hariç İl çevre düzeni plânı ile belediye sınırları dışındaki alanların imar plânlarını görüşmek ve karara bağlamak; Borçlanmaya karar vermek; Bütçe içi işletmeler ile Türk Ticaret Kanununa tâbi ortaklıklar kurulmasına veya bu ortaklıklardan ayrılmaya, sermaye artışına ve gayrimenkul yatırım ortaklığı kurulmasına karar vermek; Taşınmaz mal alımına, satımına, trampa edilmesine, tahsisine, tahsis şeklinin değiştirilmesine veya tahsisli bir taşınmazın akar haline getirilmesine izin, üç yıldan fazla kiralanmasına ve süresi yirmibeş yılı geçmemek kaydıyla bunlar üzerinde sınırlı aynî hak tesisine karar vermek; Şartlı bağışları kabul etmek; İl özel idaresi adına imtiyaz verilmesine ve il özel idaresi yatırımlarının yap-işlet veya yap-işlet-devret modeli ile yapılmasına, il özel idaresine ait şirket, işletme ve iştiraklerin özelleştirilmesine karar vermek; İl özel idaresi tarafından çıkarılacak yönetmelikleri kabul etmek başlıca görev ve yetkilerindedir.

Sekil 1: Teşkilat Şeması

2.3. İL ÖZEL İDARESİ'NİN GÖREV VE SORUMLULUKLARI

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu 6. ve 7. Maddelerinde, İl Özel İdaresi'nin görev, yetki ve sorumlulukları belirtilmiştir:

İl Özel İdaresi'nin Görev ve Sorumlulukları

Madde 6.- İl özel idaresi mahallî müşterek nitelikte olmak şartıyla;

a) Gençlik ve spor Sağlık, tarım, sanayi ve ticaret; Belediye sınırları il sınırı olan Büyükşehir Belediyeleri hariç ilin çevre düzeni plânı, bayındırlık ve iskân, toprağın korunması, erozyonun önlenmesi, kültür, sanat, turizm, sosyal hizmet ve yardımlar, yoksullara mikro kredi verilmesi, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları; ilk ve orta öğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin hizmetleri il sınırları içinde,

b) İmar, yol, su, kanalizasyon, katı atık, çevre, acil yardım ve kurtarma; orman köylerinin desteklenmesi, ağaçlandırma, park ve bahçe tesisine ilişkin hizmetleri belediye sınırları dışında,

Yapmakla görevli ve yetkilidir.

İl çevre düzeni plânı; valinin koordinasyonunda, büyükşehirlerde büyükşehir belediyeleri, diğer illerde il belediyesi ve il özel idaresi ile birlikte yapılır. İl çevre düzeni plânı belediye meclisi ile il genel meclisi tarafından onaylanır.

Hizmetlerin yerine getirilmesinde öncelik sırası, il özel idaresinin malî durumu, hizmetin ivediliği ve verildiği yerin gelişmişlik düzeyi dikkate alınarak belirlenir.

İl özel idaresi hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur. Hizmet sunumunda engelli, yaşlı, düşükün ve dar gelirlilerin durumuna uygun yöntemler uygulanır.

Hizmetlerin diğer mahallî idareler ve kamu kuruluşları arasında bütünlük ve uyum içinde yürütülmesine yönelik koordinasyon o ilin valisi tarafından sağlanır.

4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığına ve organize sanayi bölgelerine tanınan yetki ve sorumluluklar bu Kanun kapsamı dışındadır.

İl Özel İdaresi'nin Yetkileri ve İmtiyazları

Madde 7.- İl özel idaresinin yetkileri ve imtiyazları şunlardır:

a) Kanunlarla verilen görev ve hizmetleri yerine getirebilmek için her türlü faaliyette bulunmak, gerçek ve tüzel kişilerin faaliyetleri için kanunlarda belirtilen izin ve ruhsatları vermek ve denetlemek.

b) Kanunların il özel idaresine verdiği yetki çerçevesinde yönetmelik çıkarmak, emir vermek, yasak koymak ve uygulamak, kanunlarda belirtilen cezaları vermek.

c) Hizmetlerin yürütülmesi amacıyla, taşınır ve taşınmaz malları almak, satmak, kiralamak veya kiraya vermek, takas etmek, bunlar üzerinde sınırlı aynî hak tesis etmek.

d) Borç almak ve bağış kabul etmek.

e) Vergi, resim ve harçlar dışında kalan ve miktarı yirmibeşmilyar Türk Lirasına kadar olan dava konusu uyuşmazlıkların anlaşmayla tasfiyesine karar vermek.

f) Özel kanunları gereğince il özel idaresine ait vergi, resim ve harçların tarh, tahakkuk ve tahsilini yapmak.

g) Belediye sınırları dışındaki gayri sıhî müesseseler ile umuma açık istirahat ve eğlence yerlerine ruhsat vermek ve denetlemek. Ancak, sivil hava ulaşımına açık havaalanları bünyesinde yer alan tüm tesislere işyeri açma ve çalışma ruhsatı dahil her türlü ruhsat, Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü tarafından verilir. Bu konuya ilişkin usûl ve esaslar Sivil Havacılık Genel Müdürlüğünce hazırlanacak bir yönetmelikle düzenlenir.

h) Belediye sınırları dışında, yapı ruhsatı veya yapı kullanma izni hangi idare tarafından verilmiş olursa olsun, hizmete sunulacak olan asansörlerin tescilini yapmak, ilgili teknik mevzuat çerçevesinde yıllık periyodik kontrollerini yapmak ya da yetkilendirilmiş muayene kuruluşları aracılığıyla yaptırmak, gerekli hâllerde asansörleri hizmet dışı bırakmak. Bu bent uyarınca asansörlerin yıllık periyodik kontrolünü yapabilecek il özel idareleri ile yetkilendirilmiş muayene kuruluşlarının sahip olması gereken koşullar, yıllık periyodik kontrol esasları ile yıllık periyodik kontrol ücretleri Vilayetler Hizmet Birliği, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği ve Türk Standardları Enstitüsü temsilcilerinin de yer alacağı bir komisyon tarafından belirlenir. Konuya ilişkin düzenlemeler, komisyon kararları doğrultusunda Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından yapılır.

İl özel idaresi, hizmetleri ile ilgili olarak, halkın görüş ve düşüncelerini belirlemek amacıyla kamuoyu yoklaması ve araştırması yapabilir.

İl özel idaresinin mallarına karşı suç işleyenler Devlet malına karşı suç işlemiş sayılır. 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun 75 inci maddesi hükümleri il özel idaresi taşınmazları hakkında da uygulanır.

İl özel idaresinin proje karşılığı borçlanma yoluyla elde edilen gelirleri, vergi, resim ve harçları, şartlı bağışlar ve kamu hizmetlerinde fiilen kullanılan malları haczedilemez.

Birinci fıkranın (h) bendinde düzenlenen yetkinin usulüne uygun kullanılmaması sonucu oluşacak yaralanma ve ölüm olaylarından dolayı, ilgili il özel idaresi yetkilileri 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu hükümlerine göre sorumludur.

2.4. YASAL YÜKÜMLÜLÜKLER

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu’da Stratejik plan: Kamu idarelerinin orta ve uzun vadeli amaçlarını, temel ilke ve politikalarını, hedef ve önceliklerini, performans ölçütlerini, bunlara ulaşmak için izlenecek yöntemler ile kaynak dağılımlarını içeren plan olarak tanımlamıştır.

5018 sayılı Kanun’un 11. maddesinde, “il özel idarelerinde vali ve belediyelerde belediye başkanı üst yöneticidir” hükmü bulunmaktadır.

Üst yöneticiler, idarelerinin stratejik planlarının ve bütçelerinin kalkınma planına, yıllık programlara, kurumun stratejik plan ve performans hedefleri ile hizmet gereklerine uygun olarak hazırlanması ve uygulanmasından, sorumlulukları altındaki kaynakların etkili, ekonomik ve verimli şekilde elde edilmesi ve kullanımını sağlamaktan, kayıp ve kötüye kullanımının önlenmesinden, malî yönetim ve kontrol sisteminin işleyişinin gözetilmesi, izlenmesi ve kanunlar ile Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinde belirtilen görev ve sorumlulukların yerine getirilmesinden Bakana; mahallî idarelerde ise meclislerine karşı sorumludurlar. Üst yöneticiler, bu sorumluluğun gereklerini harcama yetkilileri, malî hizmetler birimi ve iç denetçiler aracılığıyla yerine getirirler.

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu 31. maddesinde “Vali, mahallî idareler genel seçimlerinden itibaren altı ay içinde; kalkınma plân ve programları ile varsa bölge plânına uygun olarak stratejik plân ve ilgili olduğu yıl başından önce de yıllık performans plânı

hazırlayıp il genel meclisine sunar. Stratejik plân, varsa üniversiteler ve meslek odaları ile konuyla ilgili sivil toplum örgütlerinin görüşleri alınarak hazırlanır ve il genel meclisinde kabul edildikten sonra yürürlüğe girer. Stratejik plân ve performans plânı bütçenin hazırlanmasına esas teşkil eder ve il genel meclisinde bütçeden önce görüşülerek kabul edilir.” İfadesi yer almaktadır.

Kamu İdarelerinde Stratejik Planlamaya İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 9. maddesinde “Kamu idarelerinin stratejik planları; kalkınma planı, hükümet programı ve faaliyet alanlarıyla ilgili diğer ulusal, bölgesel, sektörel ve tematik plan, program ve stratejilerde yer alan ve idarelerin sorumluluğunda olan politika, amaç, hedef, tedbir ve eylemler gözetilerek hazırlanır ve uygulanır” hükmü bulunmaktadır.

Kamu İdareleri İçin Stratejik Planlama Kılavuzu’nda ”Ulusal düzeydeki kalkınma planları, hükümet programları ve stratejiler çerçevesinde kamu idarelerince hazırlanmakta olan stratejik planlar; programlar, sektörel ve tematik planlar, bölgesel planlar ve il gelişim planlarıyla birlikte planlama ve uygulama sürecinin etkinliğini artırmakta ve kaynakların rasyonel kullanımına katkıda bulunmaktadır. Stratejik planlar söz konusu belgelerde yer alan politikalardan idarelerce yerine getirilmesi gereken sorumluluklar ile kurumsal gelişime yönelik hususların gerçekleştirilmesine hizmet etmektedir.” denilmektedir.

2019-2023 yılları arasını kapsayan 11. Kalkınma Planı’nda “Kalkınma Planı, diğer politika dokümanları ile stratejik planların hazırlanmasında tüm kurumlara, önceliklerini belirlemede yön verecek bir politika seti sunmaktadır. Planda öngörülen politika ve tedbirlerin etkin bir biçimde hayata geçirilmesini teminen 3 Cumhurbaşkanlığı Programı, orta vadeli programlar (OVP), Cumhurbaşkanlığı yıllık programları, bölgesel gelişme ve sektör stratejileri, kurumsal stratejik planlar Kalkınma Planı esas alınarak hazırlanacaktır” denilmektedir. Ayrıca

Yerel yönetimlerin stratejik planlarında yer alan öncelikleri ile kaynak tahsisleri arasındaki uyumun artırılacağından bahsedilmiştir.

Ağrı İl Özel İdaresi'nin 2020-2024 yılları arasını kapsayan 5 yıllık Stratejik Planı, ilgili mevzuata uygun olarak hazırlanmış ve yürürlüğe konulmuştur. Geleceğimizi planlarken, özellikle aşağıdaki üst politika belgeleri ile plan ve programlar incelenmiş, idareyi ilgilendiren ulusal, bölgesel ve sektörel strateji belgeleri, hizmet ve faaliyet alanlarımızın dizayn edilmesinde etkili olmuştur.

- 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu
- 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu
- Kamu İdarelerinde Stratejik Planlamaya İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik
- Kamu İdareleri İçin Stratejik Planlama Kılavuzu (3. Sürüm-2018)
- 11. Kalkınma Planı (2019-2023)
- Orta Vadeli Program (2019-2021)
- 2019 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı
- Türkiye 2023 Turizm Stratejisi
- KENTGES 2023
- TRA2 Bölgesi (Ağrı, Ardahan, Iğdır ve Kars) 2014 – 2023 Bölge Planı
- Ulusal İstihdam Stratejisi Eylem Planı (2014-2023)
- 2019-2022 Ulusal Akıllı Kentler Stratejisi ve Eylem Planı

2.5. BEŞERİ, MALİ VE FİZİKSEL KAYNAKLAR

Personel Durumu

Ağrı İl Özel İdaresi'nin toplam personel sayısı 229 olup, bu sayının 27'si kadın, 202'si erkek personelden oluşmaktadır. Toplamda 186 kadro boş durumdadır.

Tablo 10: Kadro ve Cinsiyet Durumuna Göre Personel Sayıları

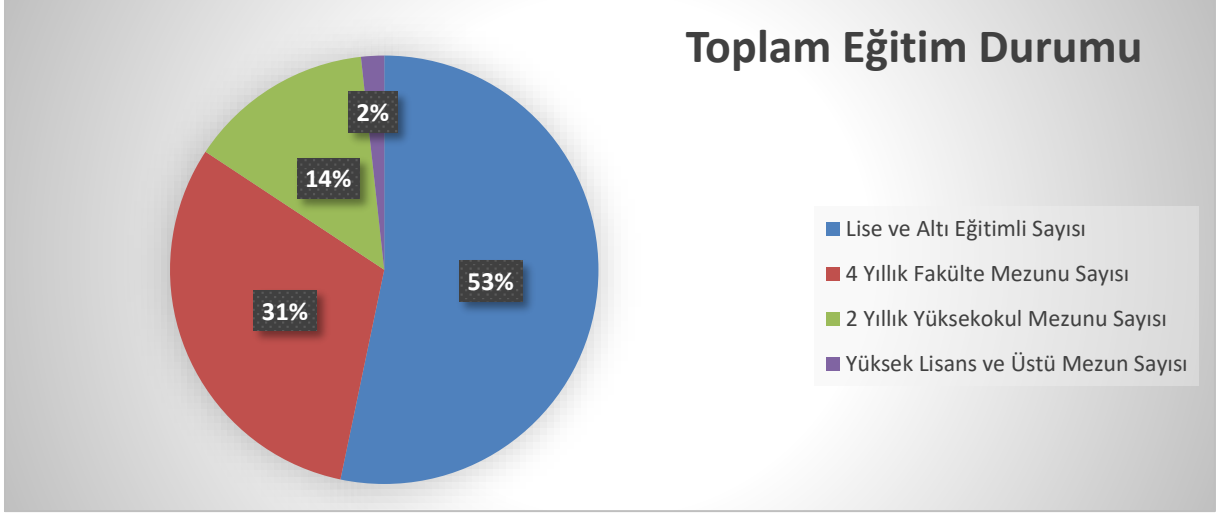
Personelin Nitelik Grubu	KADROYA GÖRE		CİNSİYETE GÖRE	
	Dolu Kadro Sayısı	Boş Kadro Sayısı	Kadın Sayısı	Erkek Sayısı
Memur	91	170	14	77
Sözleşmeli Personel	19	-	5	14
Sürekli İşçi	112	16	8	104
Geçici İşçi	7	-	-	7
TOPLAM	229	186	27	202

Tablo 11: Eğitim Durumuna Göre Personel Sayıları

Personelin Nitelik Grubu	EĞİTİM DURUMUNA GÖRE			
	Lise ve Altı Eğitimli Sayısı	2 Yıllık Yüksekokul Mezunu Sayısı	4 Yıllık Fakülte Mezunu Sayısı	Yüksek Lisans ve Üstü Mezun Sayısı
Memur	10	25	54	2
Sözleşmeli Personel	-	1	16	2
Sürekli İşçi	105	6	1	-
Geçici İşçi	7	-	-	-
TOPLAM	122	32	71	4

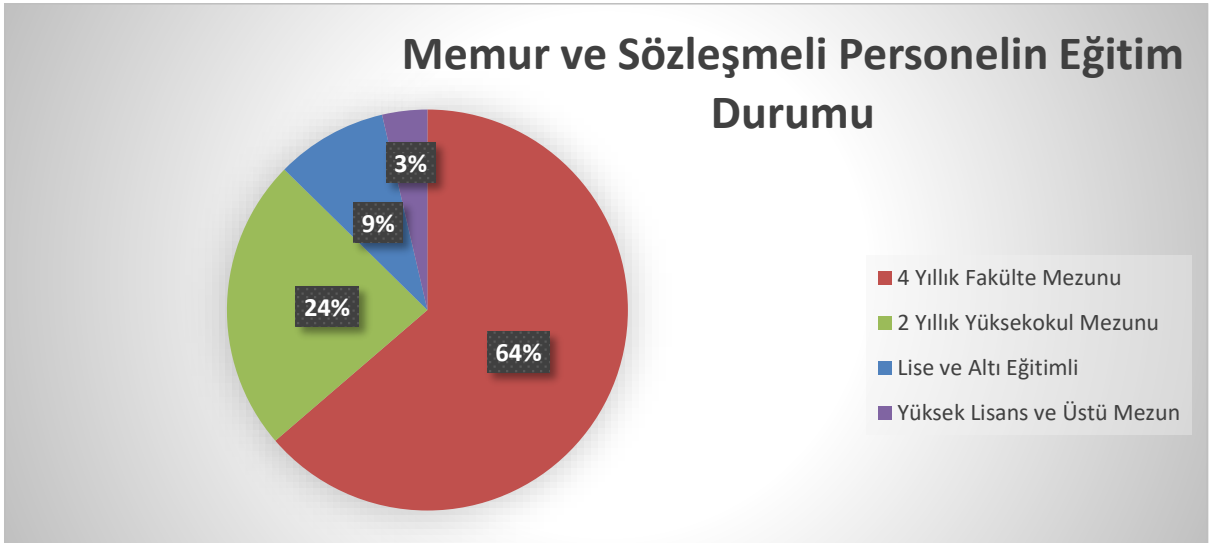
Şekil 2’de 229 adet toplam personelin; Memur, Sözleşmeli Personel, Sürekli İşçi ve Geçici İşçi olarak eğitim dağılım matrisi görülmektedir. Toplam personelin %53 lük kısmının, lise ve altı eğitim düzeyinde olmasının sebebi işçi personelinin, memur ve sözleşmeli personele göre sayıca üstün ama eğitim durumu bakımından düşük olmasından kaynaklanmaktadır.

Şekil 2: Toplam Personelin Eğitim Matrisi

Şekil 3’de sadece toplamda 110 kişilik memur ve sözleşmeli personel sayısına göre eğitim durumuna bakıldığında ise %64’ünün 4 yıllık Fakülte mezunu olduğu görülmektedir.

Şekil 3: Memur ve Sözleşmeli Personelin Eğitim Matrisi

Mali Yapı

Ağrı İl Özel İdaresi'nin gelir ve giderleri, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, 5779 sayılı İl Özel İdareleri ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nda yer alan hükümler çerçevesinde yürütülmekte olup, gelir ve gider kalemlerimiz aşağıdaki gibidir.

Tablo 12: 2019 Yılı Gelir Bütçe Rakamları (30.06.2019 Tarihi İtibariyle)

GELİR KODU	GELİRİN ADI	ÖNGÖRÜLEN	GERÇEKLEŞME	GERÇEKLEŞME ORANI (%)	TOPLAM GELİRE ORANI
01	Vergi Gelirleri	50.000,00	49.276,00	98,55	0,04
03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	4.375.000,00	1.551.553,27	35,46	1,25
04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	-	60.774.254,58		49,27
05	Diğer Gelirler	155.575.000,00	60.966.953,14	39,18	49,42
06	Sermaye Gelirleri	-			
09	Red ve İadeler (-)				
	TOPLAM	160.000.000,00	123.342.036,99	77,08	100

Tablo 13: 2017-2019 Yılları Gelir Gerçekleşme Tablosu

GELİR TÜRÜ	2017	2018	2019 (İLK 6 AY)
Vergi Gelirleri	79.400,00	100.133,80	49.276,00
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	3.191.505,31	2.255.692,44	1.551.553,27
Alınan Bağış ve Yardımlar	157.534.813,33	193.886.033,98	60.774.254,58
Diğer Gelirler	103.300.790,59	123.273.579,56	60.966.953,14
Sermaye Gelirleri			
Ret ve İadeler	376,00	4.933,20	
TOPLAM	264.106.885,23	319.520.372,98	123.342.036,99

2019 yılının ilk 6 aylık döneminde, gelirlerimiz içerisindeki en büyük payı; %49,42'lik payla Diğer Gelirler ve %49,27'lik payla Alınan Bağış ve Yardımlar kalemleri oluşturmaktadır. Giderlerimiz içindeki en büyük payı; %40'lık payla Sermaye Giderleri kalemi oluşturmaktadır.

Tablo 14: 2019 Yılı Gider Bütçe Rakamları (30.06.2019 Tarihi İtibariyle)

GİDER KODU	GİDERİN ADI	ÖNGÖRÜLEN	GERÇEKLEŞME	GERÇEKLEŞME ORANI(%)	TOPLAM GİDERE ORANI
01	Personel Giderleri	19.634.240,00	32.848.606,40	167	25
02	SGK Prim Giderleri	2.621.400,00	3.874.782,01	147	3
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	16.651.001,00	17.240.101,05	103	14
04	Faiz Giderleri		122.136,32		
05	Cari Transferler	6.503.711,00	2.439.446,03	37	2
06	Sermaye Giderleri	100.089.648,00	51.083.705,66	51	40
07	Sermaye Transferleri	4.500.000,00	19.251.675,34	427	15
08	Borç Verme				
09	Yedek Ödenekler	10.000.000,00			
	TOPLAM	160.000.000,00	126.860.452,81		

Tablo 15: 2017-2019 Yılları Gider Gerçekleşme Tablosu

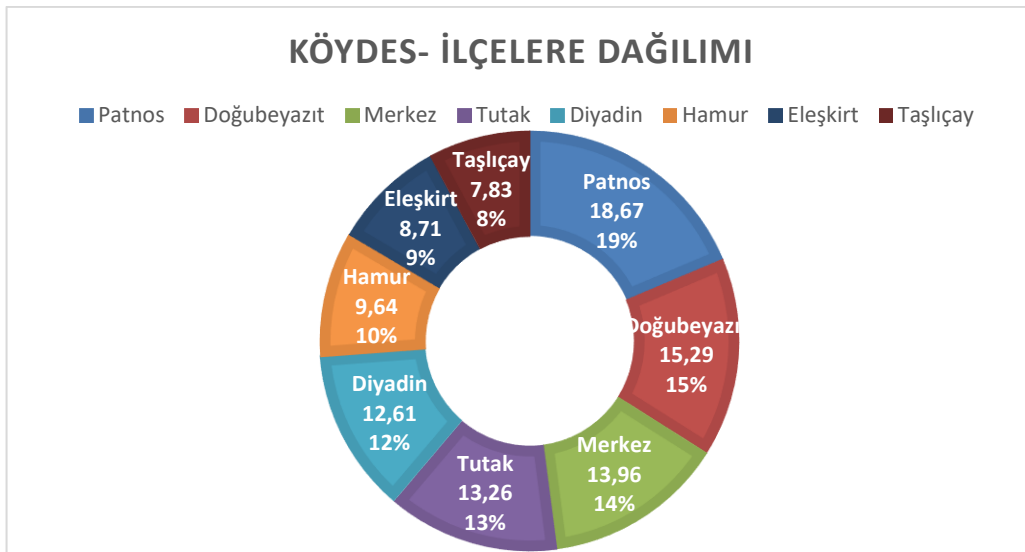
GİDER TÜRÜ	2017	2018	2019 (İLK 6 AY)
Personel Giderleri	45.366.873,72	45.585.780,17	32.848.606,40
SGK Prim Giderleri	5.331.140,90	4.703.715,49	3.874.782,01
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	33.405.030,99	40.506.798,76	17.240.101,05
Faiz Giderleri	236.709,82	212.024,82	122.136,32
Cari Transferler	5.127.702,40	4.388.136,34	2.439.446,03
Sermaye Giderleri	99.625.529,54	245.328.490,10	51.083.705,66
Sermaye Transferleri	42.291.115,25	51.651.589,51	19.251.675,34
Borç Verme			
Yedek Ödenekler			
TOPLAM	231.384.102,62	392.376.535,19	126.860.452,81

Tablo 16: Yıllara Göre Köydes Ödenekleri

KÖYDES ÖDENEKLERİ			
İLÇELER	2017	2018	2019
MERKEZ	5.216.028,00	8.693.380,00	8.674.255,00
DİYADİN	4.713.154,00	7.855.255,00	7.837.973,00
DOĞUBAYAZIT	5.713.036,00	9.521.727,00	9.500.779,00
ELEŞKİRT	3.257.367,00	5.428.945,00	5.417.002,00
HAMUR	3.604.534,00	6.007.557,00	5.994.340,00
PATNOS	6.976.846,00	11.628.077,00	11.602.495,00
TAŞLIÇAY	2.926.695,00	4.877.825,00	4.867.094,00
TUTAK	4.956.283,00	8.260.472,00	8.242.299,00
TOPLAM	37.363.943,00	62.273.238,00	62.136.237,00

2019'da KÖYDES projesi ile Ağrı İline **62.136.237,00 TL** ödenek tahsis edilmiştir.

25 adet yol projesine	43.894.299,74 TL	
38 adet içme suyu projesine	5.161.204,60 TL	
1 adet atıksu projesine	896.210,00 TL	
1 adet yönetim gidereri	1.864.087,11 TL	
1 adet ortak alım /akaryakıt/boru/yedek parça	10.320.435,55 TL	ayrılmıştır.

Şekil 4: Köydes Ödemelerinin İlçelere Dağılım Şeması

Fiziksel Yapı

İl Özel İdaremize ait taşınmazlara ait liste ile İl Özel İdaremize ait makine ikmal servisimizde bulunan taşıtların listesi ve yaş kategorileri ayrıntılı olarak aşağıdaki tablolarda belirtilmiştir.

Tablo 17: Taşınmaz Listesi

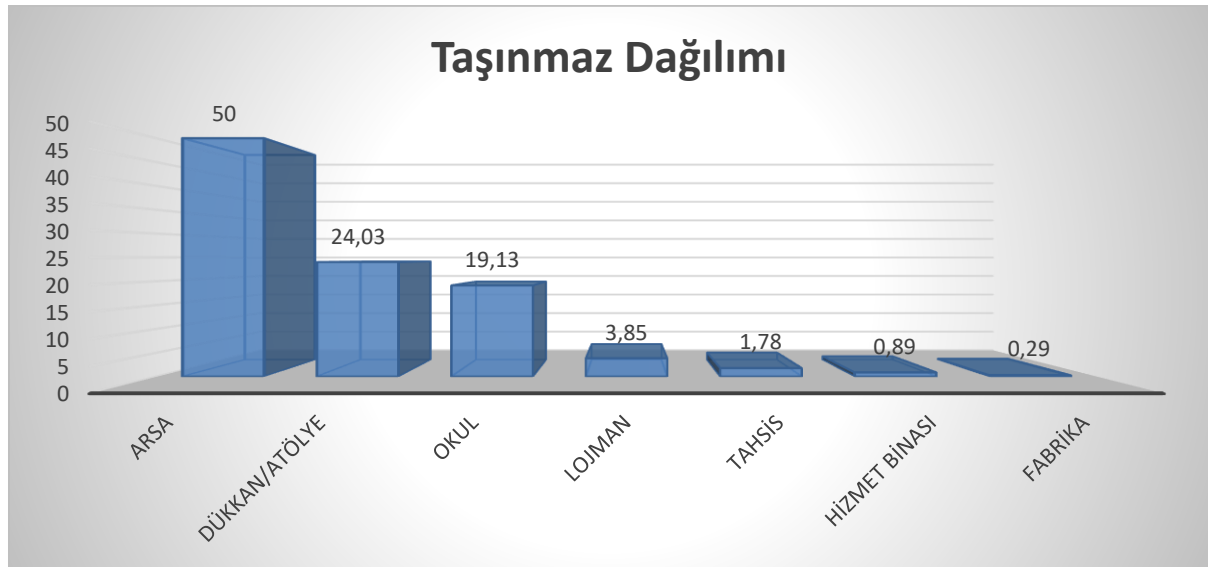
AĞRI İL ÖZEL İDARESİ'NE AİT TAŞINMAZLAR		ADET
MERKEZ		
1	Hizmet Binası	4
2	Dükkan/Atölye	21
3	Fabrika	2
4	Okul	37
5	Lojman	10
6	Arsa	298
7	Tahsisli Taşınmaz	6
DOĞUBEYAZIT		
8	Dükkan/Atölye	141
9	Okul	30
10	Lojman	1
11	Tahsisli Taşınmaz	1
DİYADİN		
12	Okul	7
13	Lojman	5 (Arsa Tah.)
14	Tahsisli Taşınmaz	2
TAŞLIÇAY		
15	Okul	4
16	Lojman	1
17	Arsa	3
18	Tahsisli Taşınmaz	1
PATNOS		
19	Okul	26

20	Lojman	1 (Arsa Tah.)
TUTAK		
21	Okul	7
22	Lojman	1 (Arsa Tah.)
23	Arsa	1
HAMUR		
24	Okul	3
25	Lojman	6
26	Tahsisli Taşınmaz	1
ELEŞKİRT		
27	Hizmet Binası	2
28	Okul	15
29	Lojman	1
30	Arsa	35
31	Tahsisli Taşınmaz	1
TOPLAM		674

Taşınmazlar, cinsine göre incelendiğinde en büyük payı %50 'lik pay ile arsaların oluşturduğu görülmektedir. (Toplam taşınmazlar içindeki oranına göre)

Şekil 5: Taşınmazların Cinsine Göre Dağılımı

Tablo 18: Mevcut Taşıtlar Listesi

AĞRI İL ÖZEL İDARESİ'NE AİT MEVCUT TAŞITLAR		
Sıra No	Taşıtların Cinsi	Sayı
1	Otomobil	14
2	Pikap	28
3	Minibüs	2
4	Damperli Kamyon	35
5	Tır Çekici	3
6	Greyder	18
7	Dozer	9
8	Lastik Tekerlekli Kepçe	16
9	Lastik Tekerlekli Kazıcı Yükleyici	14
10	Paletli Excavatör	10
11	Silindir	4
12	Akaryakıt Tankeri	1
13	Asfalt Distribütörü	2
14	Vidanjör	3
15	Kar Motosikleti	1
16	Çöp Toplama Kamyonu	2
17	Foklift (İstif Makinası)	2
18	Yol Çizgi Makinası	1
19	Seyyar Kaynak Aracı	1
20	Bordür Boyama Makinası	1
TOPLAM		167

Tablo 19: Taşıt ve İş Makinalarının Yaş Kategorileri

Makine Parkımızdaki Taşıt ve İş Makinelerinin Yaş Kategorileri			
Yaş Aralığı	Sayı	Adet	%
0-10 yaş aralığı	157	adet	%83,3
10-20 yaş aralığı	10	adet	%16,7
TOPLAM	167	adet	%100

İl Özel İdaresi'ne ait toplam 167 adet taşıtın, %83,3 'ü 0-10 yaş aralığında genç gruba dahildir. %16,7'lik kısmı ise 10-20 yaş aralığında bulunmaktadır.

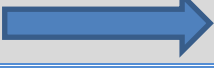
Tablo 20: İhale Yoluyla Kiralanan Taşıtlar

AĞRI İL ÖZEL İDARESİ TARAFINDAN İHALE YOLUYLA KİRALANAN TAŞITLAR		
Sıra No	Taşıtın Cinsi	Adet
1	Minibüs	2

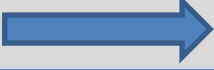
2.6. FAALİYET ALANLARIMIZ

GENEL YÖNETİM HİZMETLERİ

EKONOMİK İŞLER VE HİZMETLER

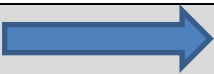
RUHSAT VE DENETİM FAALİYETLERİ

İMAR FAALİYETLERİ

KÜLTÜR, TURİZM VE SOSYAL İŞLERE AİT FAALİYETLER

SU VE KANAL HİZMETLERİ

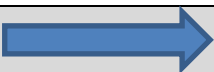
KENTSEL İYİLEŞTİRME FAALİYETLERİ

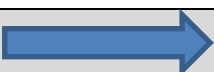
YOL VE ULAŞIM FAALİYETLERİ

TAŞINMAZLARIN YAPIM-BAKIM-ONARIMI VE İŞLETİLMESİ

TARIM VE HAYVANCILIKLA İLGİLİ FAALİYETLER

YATIRIM FAALİYETLERİ

2.7. PAYDAŞ ANALİZİ

Kamu İdareleri İçin Stratejik Planlama Kılavuzu'nda "İdarenin etkileşim içerisinde olduğu tarafların stratejik planla ilgili görüşlerinin dikkate alınması, kamu hizmetlerinin yararlanıcı ihtiyaçları doğrultusunda şekillendirilmesi ile stratejik planın paydaşlar tarafından sahiplenilmesini ve başarı düzeyinin artırılmasını sağlar" ifadesi yer almaktadır. Bu bakımdan paydaşlarımıza, bilimsel ve tarafsız yöntemlerle soru formu hazırlanarak gönderilmiş, Paydaş Anketimizden elde ettiğimiz bilgiler stratejik plan çalışmasında kullanılmıştır.

Paydaş analizi sürecinde, 2018 yılında yayınlanan "Stratejik Planlama İçin Analiz ve Yöntemler Rehberi" ile T.C. Kalkınma Bakanlığı, TEPAV ve İngiltere Büyükelçiliği tarafından ortaklaşa hazırlanan "Paydaş Anketleri -Stratejik Yönetim Süreçlerinde Paydaş Anketi Hazırlama, Uygulama ve Analiz Rehberi'nden de yararlanılmıştır.

Paydaş Analizi Tablosu'ndaki; Temel ortak, bir kuruluşun yaşamını sürdürebilmesine veya rekabet üstünlüğü sağlamasına yardım edecek ana kuruluşlardır. Stratejik ortak ise bir kuruluşun belirli varlık ve yeteneklerini beraberce kullanarak önem verdikleri belirli amaçları gerçekleştirmek için işbirliği yaptığı diğer kuruluşlardır.

Tablo 21: Paydaş Analizi Tablosu

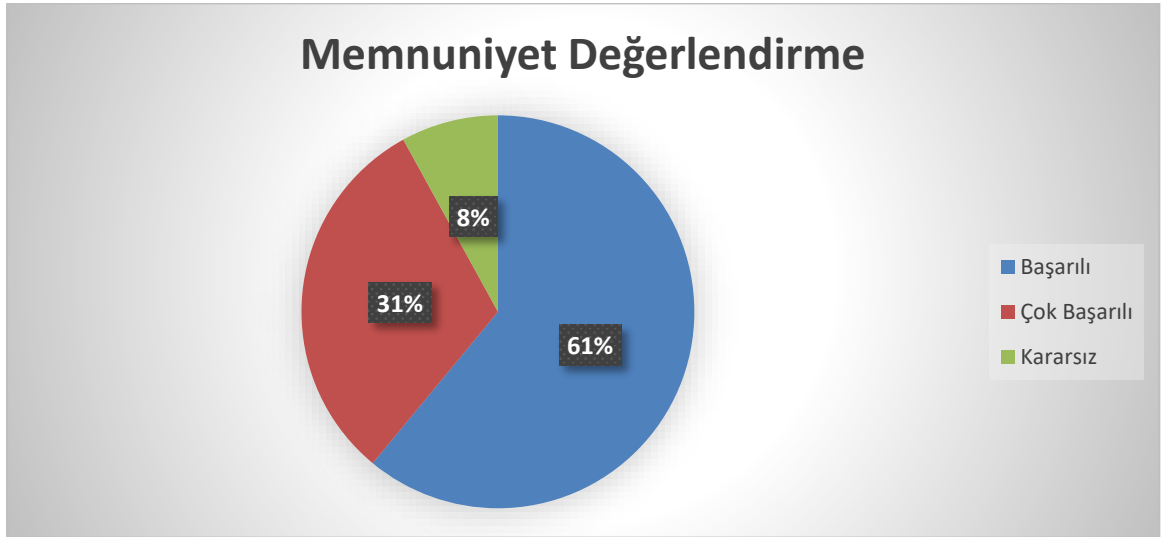
Paydaşlar	Temel ortak	Stratejik ortak	İç paydaş	Dış paydaş
İçişleri Bakanlığı	x			x
Vali	x		x	
Kaymakamlıklar		x		x
Belediye		x		x
Kamu Kuruluşlarının İl Müdürlükleri		x		x
İl Genel Meclisi			x	
İl Encümeni			x	
Birim Müdürlükleri			x	
İl Özel İdare Çalışanları			x	
Kent Konseyi		x		x
Muhtarlar		x		x
İller Bankası		x		x
Sayıştay		x		x
Kamu İhale Kurumu		x		x
Kalkınma Ajansı		x		x
Sivil Toplum Örgütleri (Dernek, Vakıf, Oda, Birlik, Sendika vb Kuruluşlar)		x		x
Üniversiteler		x		x
Organize Sanayi Bölgesi		x		x
Spor Kulüpleri		x		x
İldeki Vatandaşlar		x		x

Yapılan anketin sonuçlarına göre; Ağrı İl Özel İdaresi'nin en çok ihtiyaç duyulan ya da en çok önem verilmesi gereken hizmetleri aşağıdaki dört temel hizmet olarak ifade edilmiştir;

- ✚ Su ve kanalizasyon hizmetleri
- ✚ Yol ve ulaşım hizmetleri
- ✚ İmar, ruhsat ve yapı denetimi işleri
- ✚ İlgili kamu yapılarının inşası, bakım ve onarımı

Ağrı İl Özel İdaresi'nden genel olarak memnuniyet durumu sorulduğunda; % 61'i başarılı, % 31'i çok başarılı, % 8'i kararsız, % 0'ı başarısız olarak değerlendirilmiştir.

Şekil 6: Memnuniyet Değerlendirme Oranı

Paydaş kurum ve kuruluşlara, yürüttüğümüz hizmetlerle ilgili öneri ve beklentileri sorulduğunda; öncelikle diğer kamu kurumlarına teknik destekte daha verimli olan, faaliyetlerinde hizmet ve çözüm odaklı çalışan, işbirliğine açık davranan, resmi yazışmalara daha hızlı cevap veren, çiftçilere yönelik konulara daha duyarlı bir Ağrı İl Özel İdaresi görmek istediklerini belirtmişlerdir.

Paydaşlarımıza, misyon, vizyon ve temel değerlerimizde bulunmasını istedikleri kavramlar sorulduğunda; en çok işaretlenen yedi kavram şu unsurlardan oluşmaktadır.

- ✚ Vatandaş memnuniyeti
- ✚ Güvenli, güvenilir
- ✚ Planlı
- ✚ Etkin, verimli
- ✚ Süreklilik
- ✚ Kaliteli
- ✚ Değişime ve gelişime açık, yenilikçi

2.8. GZFT (SWOT) ANALİZİ

GZFT (Güçlü Faktörler, Zayıf Faktörler, Fırsatlar, Tehditler) Analizi'nde amaçlanan; iç ve dış etkenleri dikkate alarak var olan güçlü yönler ve fırsatlardan en üst düzeyde yararlanarak, tehditlerin ve zayıf yanların etkisini en aza indirecek plan ve stratejiler geliştirmektir.

Bu analiz, idarenin ve idareyi etkileyen koşulların sistematik olarak incelendiği bir yöntemdir. Bu kapsamda, idarenin güçlü ve zayıf yönleri ile idare dışında oluşabilecek fırsatlar ve tehditler belirlenir.

Tablo 22: GZFT Analiz Tablosu

GÜÇLÜ FAKTÖRLER	ZAYIF FAKTÖRLER
<ul style="list-style-type: none"> ▪ İl yönetiminin (Vali) desteği ▪ Merkezi yönetimle ile uyumlu çalışması ▪ Yerel yönetimlerin yetki, görev, sorumluluk ve gücünün artması ▪ Teknik donanıma sahip genç personelin varlığı ▪ Taşınır-Taşınmaz kayıtlarımız ile İmar planlarının, hali hazır verilerinin tamamına yakınının sayısal olarak dijital ortamda bulunması ▪ Özerk bütçeye sahip olmamız ▪ İdari yapı olarak gelişmeye ve yeniliklere açık olmamız 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kurum içi personel sayısının yetersizliği ve hizmet içi eğitimin yeterli düzeyde olmaması ▪ Hizmet alanının geniş olması ▪ İlgili kamu kurumları arasında organizasyon eksikliğinin olması ▪ Kaynak yetersizliği ▪ Nitelikli personel eksikliği ▪ İstatistiki bilgilerin yetersizliği ▪ İldeki sosyal-kültürel donatıların yetersiz oluşu ▪ Özel İdare Binasının yetersiz kullanım alanı
FIRSATLAR	TEHDİTLER
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ağrı Dağı'nın ülke ve dünya çapında biliniyor olması ▪ Sanayi ve ticaretin alanlarında gelişmeye uygun ve teşviksel alanların varlığı ▪ Kış turizmi, sağlık turizmi ve doğa turizmi alanlarında potansiyel ▪ Tarihi-turistik alanların varlığı ▪ Gelişmeye uygun stratejik önemi olan bir coğrafyasının olması ▪ OSB 'nin varlığı ▪ Şehir merkezinin düz bir alan üzerine kurulmuş olması ve bu durumun hizmet ve yatırım için uygun olması ▪ Hızlı gelişen işbirliğine açık, bölge ihtiyaçlarına duyarlı üniversitenin varlığı 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dağınık yerleşim alanları ▪ İlin özellikle genç nüfus için yeterli iş olanaklarına sahip olmaması ▪ İldeki gelir dağılımı eşitsizliği ▪ Alternatif enerji kaynaklarının yeterli kullanılamaması ▪ Termal ve turistik tesislerin yetersiz olması ▪ Çevre bilincinin yetersiz oluşu ▪ İldeki turizm çeşitlerinin yeterince tanıtılmaması ▪ Kurumun sorumluluk alanları ile imkânlarının aynı oranda artmaması

2.9. PESTLE ANALİZİ

PESTLE analiziyle idare üzerinde etkili olan veya olabilecek politik, ekonomik, sosyokültürel, teknolojik, yasal ve çevresel dış etkenlerin tespit edilmesi amaçlanır. Bu analiz ile elde ettiğimiz bulgular, GZFT analizinin “Fırsatlar” ve “Tehditler” bölümlerinin oluşturulmasına zemin teşkil etmiş, “tespitler ve ihtiyaçlar”ın belirlenmesi ile stratejilerin geliştirilmesinde önemli bir rol oynamıştır.

Tablo 23: PESTLE Matrisi

ETKENLER	Tespitler (Etkenler / Sorunlar)	Etkisi	İdareye Etkisi		Ne Yapılmalı?
			Fırsatlar	Tehditler	
POLİTİK	Yeni lojistik ağların ve transit geçişleri barındıran bölgelerin önem kazanması	Olumlu	Üretim ekseninin doğruya yönelmesi		Ağrı bir sınır ili ve transit yol üzerinde olması sebebiyle jeostratejik bir konumdadır. Daha çok ve verimli yatırımlarla Ağrı desteklenmelidir.
	Kentleşmenin yönetiminde daha demokratik ve katılımcı mekanizmaların geliştirilmesi	Olumlu	Kamu hizmetlerine ilişkin mevcut ve muhtemel sorunların tespit ve çözümüne imkân sağlamaktadır.		Etkili bir kamu yönetimi için; şeffaf ve hesap verebilir, ihtiyaç ve beklentilere göre hızlı karar alabilen ve bu kararlara ilişkin sürece vatandaşları dâhil etmeyi mümkün kılan iyi yönetim uygulamalarının geliştirilmelidir.

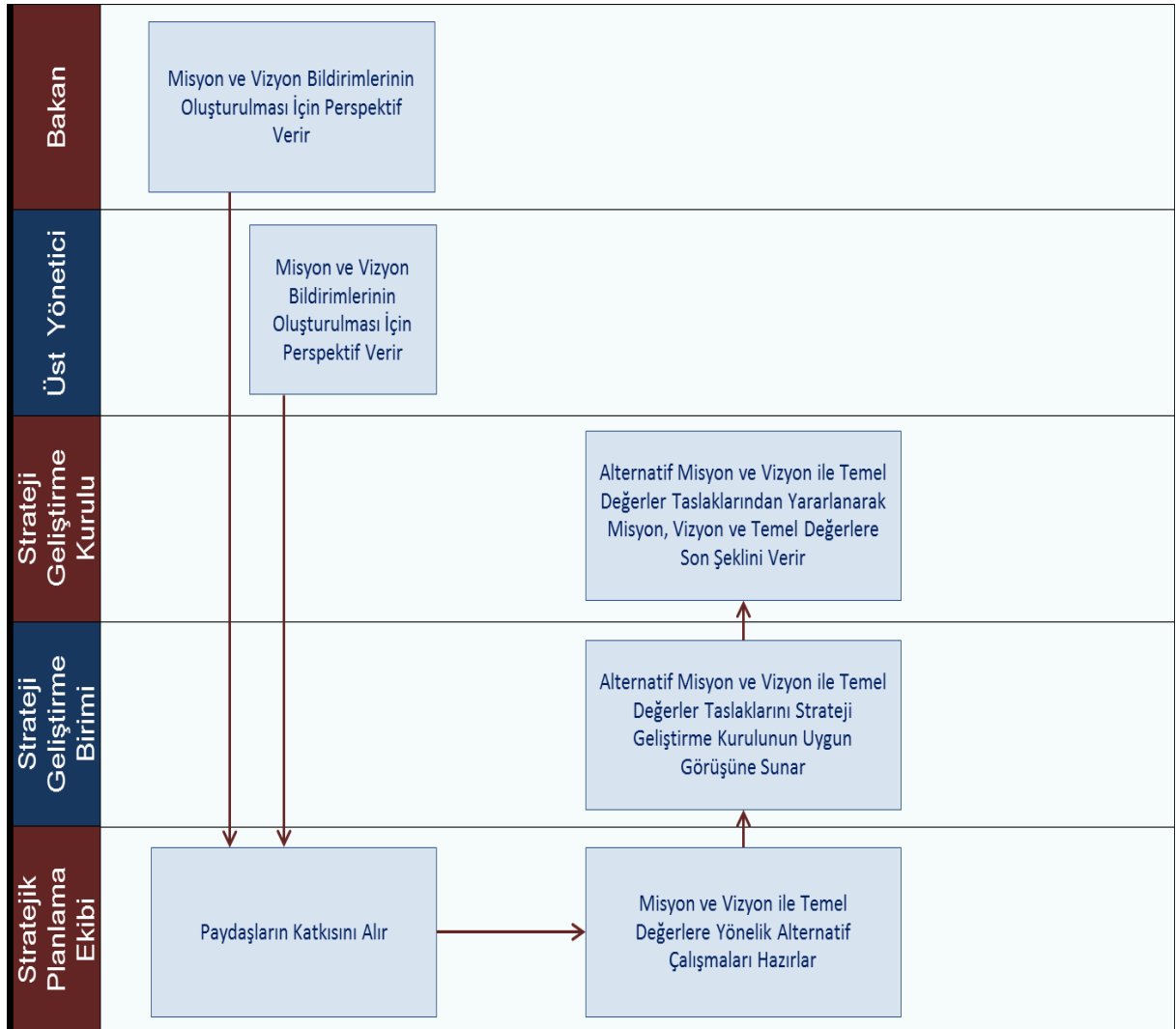
	Türkiye’de hazırlanan Ulusal Akıllı Şehir Stratejisi ve Eylem Planları ile yerel yönetimlerin hizmet sunumlarında farklılaşma ve yenilik	Olumlu	Daha az enerji ve kaynak tüketen, daha çevre dostu şehir yaşamı		Akıllı şehir uygulamalarına yönelik belediye ve ilgili kamu kuruluşlarıyla ortak uygulamalar desteklenmelidir.
EKONOMİK	Teknoloji kaynaklı dönüşümün yeni meslek ve iş yapış biçimlerini ortaya çıkararak mevcut ekonomiyi etkilemesi	Olumlu/ Olumsuz	Yeni iş alanları açılması, istihdamı ve ekonomik verileri olumlu etkiler.	Hızlı gelişmelere ayak uyduramayan bireyler /sektörler konuma gelir.	Bölgesel geri kalmışlığı dikkate alarak, kamu uygulamalarının etkinliği ve verimliliği görev ve sorumluluklarımız dahilinde artırılmaya çalışılmalıdır.
	Hızlı nüfus artışı gösteren bölgelerin, büyüyen ekonomik bölgelere göç vermesi	Olumsuz		Göç olgusunun, şehirlerin kalkınmasında yarattığı tahribat	Nitelikli işgücünü artıracak ve bölgesel gelişmeyi sağlayacak uygulamalar takip edilmeli ve desteklenmelidir.
SOSYO KÜLTÜREL	Sosyo-kültürel mekânların eksikliğinin, şehrin gelişmişlik ve yaşanabilirlik düzeyini azaltması	Olumsuz		Ağrı’nın, kültür sanat faaliyetlerin deki eksikliği nitelikli işgücü ve sosyal sermayesinin yitirilmesinde ve göç etmesinde etkili olmaktadır.	Kamunun, sosyal ve ekonomik hayattaki rolü değişmektedir. Hizmet sunumunda sosyo-kültürel hayatın gelişmesine katkı sağlayacak uygulamalar desteklenmelidir.
	Yaşlı nüfusun toplam nüfus içerisindeki payının artması	Olumlu/ Olumsuz	Ağrı’nın sağlık turizmi pazarındaki potansiyeli değerlendirilebilir.		Ağrı’nın kaplıca turizmine yönelik tanıtıcı faaliyetleri artırılmalıdır.

TEKNOLOJİK	Dijital teknolojilerdeki gelişmeler	Olumlu/ Olumsuz	Detaylı verilerin toplanıp işlenmesi ve kurumsal kültüre daha kolay entegre edilmesi	Siber tehdit ve suçların çeşitlenerek genişlemesi	Dijital teknolojik gelişmelerden daha fazla yararlanabilmek için gerekli teknik altyapı ve beşeri sermaye eksikliği giderilmelidir.
	Sosyal medya gibi bilgi platformlarının kamu sektörünü de etkilemesi	Olumlu	Kamunun kendini yenilemesi ve geliştirilmesi için tetikleyici bir unsurdur.		Sosyal platformlara yönelik, çalışanların eğitimi ve bilgilendirilmesine özen gösterilmelidir.
YASAL	Kamu hizmetlerinin vatandaşın en yakın idari birimler eliyle yürütülmesi ve vatandaş memnuniyetinin üst düzeye çıkarılması için yerel yönetimlerin önemini artırıcı mevzuatlar ve üst düzey politika belgelerinin varlığı	Olumlu	Yasal mevzuatla desteklenen daha güçlü ve daha işlevsel bir yerel yönetim		Yerel yönetimleri destekleyen yasal düzenlemelerin tam olarak işleyebilmesi için sivil toplum ve özel kesim ile kamu idareleri arasında koordinasyonu artıran mekanizmaların geliştirilmesi önem arz etmektedir.
ÇEVRESEL	Dünyada ve Türkiye' de çevreci kaygıların artması	Olumlu	Daha çevre dostu yapılaşmayla birlikte sağlıklı, organik ve iyi tarım ürünlerine olan talep artışı		Ağrı organik tarımda, Türkiye'deki ilk on il içinde yer almaktadır. Desteklemelerle üretim miktarı ve kalitesi artırılmalıdır.

3. GELECEĞE BAKIŞ

Ağrı İl Özel İdaresi'nin misyon, vizyon ve temel değerleri belirlenmiş olup, İl Özel İdaresi'nin uzun vadede neyi, hangi temel değerler çerçevesinde başarmak istediği ifade edilmiştir.

- Hangi misyonu (ana görev ve sorumlulukları) yerine getirmek için varız?
- Uzun vadede başarmak istediğimiz vizyonumuz (idealimiz) nedir?
- Misyonumuzu yerine getirip vizyonumuza ulaşmaya çalışırken ne tür bir çalışma felsefesini ve değerleri esas almalıyız?

3.1. MİSYON

Ağrı halkının müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere, hizmetlerimizi 21. yüzyıl yerel yönetim anlayışına uygun şekilde sunmak, yasal düzenlemelerin vermiş olduğu görev, yetki ve sorumluluk bilinciyle hareket eden, memnuniyeti ve kaliteyi hedefleyen İl Özel İdaresi olarak şehrimize ve ülkemize katkı sağlamaktır.

3.2. VİZYON

Hizmet sunumuzla, topluma ve çevremize yarattığımız değeri belirgin bir biçimde artırmak, faaliyetlerimizi sürekli iyileştirmek ve geliştirmek, farklılık yaratarak tarihi ve kültürel değerlerini, dünyanın çağdaş ve modern değerleri ile birleştirerek yükselen bir Ağrı inşa etmek.

3.3. TEMEL DEĞERLER

- ❖ Vatandaş memnuniyeti,
- ❖ Şeffaf, adil, hızlı ve kaliteli hizmet sunumu,
- ❖ Etkin ve verimli kaynak kullanımı,
- ❖ Güvenilirlik ve hesap verebilirlik,
- ❖ Sürekli gelişme ve değişim,
- ❖ Doğaya, çevreye, kültür ve tarihi mirasa saygı,
- ❖ İşbirliğine açıklık ve katılımcılık, yenilikçilik
- ❖ Geleceği planlamak

4. STRATEJİ GELİŞTİRME

4.1. STRATEJİK AMAÇLAR VE HEDEFLER

Tablo 24: Amaçlar ve Hedefler

STRATEJİK AMAÇLAR	HEDEF NO
1. Mali Yapının Güçlendirilmesi	1.1.Mali ve Stratejik Yönetim Araçlarının Kurumsallaşması 1.2.İl Özel İdare Gelirlerinin Arttırılması ve Harcamalarda Tasarruf Yapılması 1.3.İl Özel İdaresi'ne Ait Taşınır/Taşınmazların Etkin Bir Şekilde Yönetilmesi
2. İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi	2.1.İnsan Kaynakları Yönetimini Etkin Hale Getirmek 2.2.Kurum Kültürünün ve Kollektif Çalışma Bilincinin Oluşturulması
3. Kurumsal Yeniden Yapılanma ve Kurumsal Yönetimsel Gelişmenin Sağlanması	3.1. Sunduğumuz Hizmetler ile Hizmet Alanlarımızın Verimli ve Etkin Yönetilmesi 3.2.İl Özel idaresinin Taraf Olduğu Dava, Talep ve Hukuksal İşlemlerde İl Özel İdaresinin Menfaatlerinin Korunması 3.3.Yazışma Standartlarının Geliştirilmesi, Korunması Zorunlu Belge ve Bilgilerin Çağın Gereklere Uygun Saklanması 3.4.Kurtarma ve Afet Gibi Durumlarda Faaliyetlerin Etkin Bir Şekilde Yönetilmesi
4. Kentin Yaşam Kalitesini Yükseltmek, Planlı, Estetik, Güvenli, Çevre Dostu Kentleşmenin Sağlanması	4.1. Kentin İmar Planına Uygun Gelişimini Sağlamak 4.2. Ruhsat, İzin ve Denetim Faaliyetlerinin Yapılması
5. Kentsel Altyapı, Yol-Ulaşım ve Su Kanalizasyon Sisteminin Geliştirilmesi	5.1.Yol-Ulaşım Ağını Çağdaş ve Konforlu Bir Düzeye Ulaştırmak 5.2.Su ve Kanalizasyon Şebekesinin Geliştirilmesi
6. Katılımcı, Şeffaf ve Vatandaş Odaklı Yönetişim	6.1.Katılımcı Yönetim Modeli ile Halk ve Kurumlarla İşbirliğini Gerçekleştirmek 6.2.Kurumsal Şeffaflığın Sağlanarak, Kamuoyunun Bilgilendirilmesi
7. Ağrı'nın Bölgesel ve Ulusal - Uluslararası Prestiji ile Turizm Potansiyelini Artırmak	7.1.Kentin Rekabet Gücünü Artıracak Yatırımlara Ağırlık Verilmesi 7.2.Turizm Potansiyeline ve Kültürel Zenginliğe İlişkin Farkındalığı Artırarak Kültür ve Turizm Bilincinin Geliştirilmesi
8. Fiziki ve Teknolojik Hizmet Kapasitesinin Geliştirilmesi	8.1.Fiziki Hizmet Kapasitesinin Nitelik ve Nicelikçe Geliştirilmesi 8.2.Bilişim Hizmetlerinin Etkinliğini Sürekli Kılmak

4.2. ÜRÜN HİZMET ALANINA GÖRE İLGİLİ BİRİM

 AĞRI İL ÖZEL İDARESİ				
STRATEJİK AMAÇLAR- HEDEFLER- FAALİYETLER-GÖSTERGELER				
STRATEJİK AMAÇ	01	Mali Yapının Güçlendirilmesi		
HEDEF NO	1.1	Mali ve Stratejik Yönetim Araçlarının Kurumsallaşması		
Faaliyet / Proje No	Yapılacak Faaliyetler	Performans Göstergesi	Yıl	Takibinden Sorumlu Birim/ Birimler
1.1.1	Kurum Stratejik Planının hazırlanıp uygulamaya konulması ve Stratejik yönetim anlayışını kurum kültürüne yerleştirmek	Adet/Yıl	2020-2024	Mali Hizmetler Müdürlüğü
1.1.2	Analitik Bütçe, Bütçe Kesin Hesabı, Performans Programı ve Faaliyet Raporunun hazırlanması	Adet/Yıl	Her Yıl	Mali Hizmetler Müdürlüğü
1.1.3	İç Kontrol Uyum Eylem Planı'nın hazırlanması ve uygulanmaya konulması	Adet/Yıl	Her Yıl	Mali Hizmetler Müdürlüğü
1.1.4	Mali Durum ve Beklentiler Raporu'nun hazırlanması ve uygulanmaya konulması	Adet/Yıl	Her Yıl	Mali Hizmetler Müdürlüğü
HEDEF NO	1.2	İl Özel İdare Gelirlerinin Arttırılması ve Harcamalarda Tasarruf Yapılması		
Faaliyet / Proje No	Yapılacak Faaliyetler	Performans Göstergesi	Yıl	Takibinden Sorumlu Birim/ Birimler
1.2.1	Tahakkuk kayıplarını asgari seviyeye indirmek, tahsilat oranının %80 seviyesinin altına düşmemesini sağlamak.	%/Yıl	Her Yıl	Mali Hizmetler Müdürlüğü
1.2.2	İl Özel İdare alacaklarının takibinin yapılması ve takip cetveli oluşturularak kayıt altına alınması	Adet/Yıl	Her Yıl	Mali Hizmetler Müdürlüğü

1.2.3	Yasal süresi içinde ödemelerin yapılması ile kurumu zarara uğratmamak	%/Yıl	Her Yıl	Mali Hizmetler Müdürlüğü
1.2.4	Sarısu Ticaret Merkezi, Tır Parkı, Ağrı İli Bubi Dağı Kayak Tesisi ve TRT Park alanının idareye sunduğu gelir ve giderlerinin yıllık analizinin yapılması	%/Yıl	Her Yıl	İşletme Müdürlüğü
1.2.5	Çeşitli kurum, kuruluş veya kalkınma ajansı işbirlikleri ile ulusal ve uluslararası fonlardan ve hibe programlarından mümkün olduğunca istifade ederek daha çok maddi kaynak aktarımını gerçekleştirmek. Bu konuda Proje Ekibi/Birimi ile Proje Takip Havuzu oluşturmak.	Adet /Yıl	2020-2024	Mali Hizmetler Müdürlüğü
1.2.6	Kurum bazında ayrıntılı Harcama -Yatırım Programı hazırlanacaktır.	Adet /Yıl	2020-2024	Strateji Geliştirme Müdürlüğü
1.2.7	Temsil, ağırlama giderleri ile Strateji Geliştirme Müdürlüğü bütçesinden karşılanan tüm giderlerin yıllık olarak ayrıntılı tasnifinin ve analizinin yapılması	Adet /Yıl	Her Yıl	Strateji Geliştirme Müdürlüğü
HEDEF NO	1.3.	İl Özel İdaresi'ne Ait Taşınır/Taşınmazların Etkin Bir Şekilde Yönetilmesi		
Faaliyet / Proje No	Yapılacak Faaliyetler	Performans Göstergesi	Yıl	Takibinden Sorumlu Birim/ Birimler
1.3.1	Taşınmaz envanterinin yıllık olarak güncellenmesi, gayrimenkullere ilişkin doğru tarih ve iktisap bilgilerinin sisteme kayıt edilmesi	%/Yıl	Her Yıl	Emlak ve İstimlak Müdürlüğü
1.3.2	Mülkiyeti İdaremize ait taşınmaz mal varlıklarımızdan kiraya verilenlerden, süresi bitenlerin kiralalarının günün şartlarına göre revize edilmesi ve kiracı taraması yapılması	%/Yıl	Her Yıl	Emlak ve İstimlak Müdürlüğü

1.3.3	İl Özel İdare mülkiyetindeki taşınmazlar ile ilgili alım, satım, kira trampa, tahsis vb her türlü idari iş ve işlemlerin yıllık tablolara dökülüp taşınmazlara ait gelir-giderin ayrıntılı listelenmesi	Adet/Yıl	Her Yıl	Emlak ve İstimlak Müdürlüğü
1.3.4	Taşınır mal envanterinin kayıt altına alınması ve değişiklik halinde güncellenmesi	Adet/Yıl	Her Yıl	Destek Hizmetleri Müdürlüğü
1.3.5	Araç ve iş makinalarına ait takip sistemi kurularak; akaryakıt, madeni yağ ve yedek parça alımları ile bakım ve onarım giderlerinin 6 aylık dönemlerle raporlanması	Adet/Yıl	Her Yıl	Destek Hizmetleri Müdürlüğü

AĞRI İL ÖZEL İDARESİ

STRATEJİK AMAÇLAR- HEDEFLER- FAALİYETLER-GÖSTERGELER

STRATEJİK AMAÇ	02	İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi		
HEDEF NO	2.1	İnsan Kaynakları Yönetimini Etkin Hale Getirmek		
Faaliyet / Proje No	Yapılacak Faaliyetler	Performans Göstergesi	Yıl	Takibinden Sorumlu Birim/ Birimler
2.1.1	Birimlerin eğitim ihtiyacının belirlenerek, yıllık eğitim planlarının hazırlanması ve persone hizmet içi eğitimin verilmesi	Adet/Yıl	Her Yıl	İnsan Kaynakları ve Eğitim Müdürlüğü
2.1.2	Personele, seminer, fuar, sergi, panel vb etkinliklere katılma imkanının sağlanması	Adet/Yıl	Her Yıl	İnsan Kaynakları ve Eğitim Müdürlüğü
2.1.3	Personelin, kendi pozisyonlarında (eğitimini aldığı alanlarda) çalıştırılmasına özen gösterilmesi ve mevcut personel en iyi şekilde değerlendirilerek azami verim sağlanması	%/Yıl	Her Yıl	İnsan Kaynakları ve Eğitim Müdürlüğü
2.1.4	Müdürlüklerin görevleri ile personel sayıları ve yetkinliklerinin uyumlu olması	%/Yıl	Her Yıl	İnsan Kaynakları ve Eğitim Müdürlüğü
HEDEF NO	2.2.	Kurum Kültürünün ve Kolektif Çalışma Bilincinin Oluşturulması		
Faaliyet / Proje No	Yapılacak Faaliyetler	Performans Göstergesi	Yıl	Takibinden Sorumlu Birim/ Birimler
2.2.1	İş ve işleyiş aksaklıklarını önlemek amacıyla özellikle hassas görevleri yürüten personeller için yedek personel belirlemek	Kişi/Yıl	Her Yıl	Tüm Birimler

2.2.2	Mevcut yasal mevzuat çerçevesinde birimlerin görev tanımlarının güncellenmesi	%/Yıl	Her Yıl	Tüm Birimler
2.2.3	Yıllık personel ihtiyacının harcama birimleri bazında belirlenerek bildirilmesi	Kişi/Yıl	Her Yıl	Tüm Birimler
2.2.4	Performans ve kalite ölçütleri geliştirmek için performansla ilgili bilgi ve verileri toplamak, analiz etmek ve yorumlamak	Adet/Yıl	2020-2024	Strateji Geliştirme Müdürlüğü İnsan Kaynakları ve Eğitim Müdürlüğü

AĞRI İL ÖZEL İDARESİ

STRATEJİK AMAÇLAR-HEDEFLER-FAALİYETLER GÖSTERGELER

STRATEJİK AMAÇ	03	Kurumsal Yeniden Yapılanma ve Kurumsal Yönetimsel Gelişiminin Sağlanması		
HEDEF NO	3.1	Sunduğumuz Hizmetler ile Hizmet Alanlarımızın Verimli ve Etkin Yönetilmesi		
Faaliyet / Proje No	Yapılacak Faaliyetler	Performans Göstergesi	Yıl	Takibinden Sorumlu Birim/ Birimler
3.1.1	İl Özel İdaresi'nde müdürlükler arası koordinasyonun sağlanması ve İç Kontrol aracılığıyla kurumun önemli sorunlarının birimler bazında bildirilerek görüşüldüğü toplantıların yılda en az 2 defa gerçekleştirilmesi	Adet/Yıl	Her Yıl	Tüm Birimler
3.1.2	Kaynakların etkili, ekonomik ve verimli kullanılması bakımından Müdürlüklerin, bütçelerini ve faaliyetlerini stratejik plana ve performans programlarına uygun olarak hazırlaması ve bu konuda gerekli desteğin sağlanması, ihtiyaçların karşılanması	Adet/Yıl	Her Yıl	Tüm Birimler
HEDEF NO	3.2	İl Özel İdaresinin Taraf Olduğu Dava, Talep ve Hukuksal İşlemlerde İl Özel İdaresinin Menfaatlerinin Korunması		
Faaliyet / Proje No	Yapılacak Faaliyetler	Performans Göstergesi	Yıl	Takibinden Sorumlu Birim/ Birimler
3.2.1	İl Özel İdaremiz aleyhine açılan davalar ile müdahil olduğu davalarda temsil edilmesi ve temsil sonuçlarına ait (kazanılan/kaybedilen) ayrıntılı istatistiklerin tutulması	Adet/Yıl	Her Yıl	Hukuk Müşavirliği

3.2.2	Değişen mevzuat ve içtihat bilgilerinin takibi, ilgili birimlere iletilmesi ve gerekli durumlarda danışmanlık verilmesi	%/Yıl	Her Yıl	Hukuk Müşavirliği
3.2.3	Yasal mevzuata uygun olarak iş ve işlemlerin zamanında ve doğru bir şekilde gerçekleştirilmesi	%/Yıl	Her Yıl	Hukuk Müşavirliği
HEDEF NO	3.3	Yazışma Standartlarının Geliştirilmesi, Korunması Zorunlu Belge ve Bilgilerin Çağın Gereklere Uygun Saklanması		
Faaliyet / Proje No	Yapılacak Faaliyetler	Performans Göstergesi	Yıl	Takibinden Sorumlu Birim/ Birimler
3.3.1	Gelen-giden evrakların düzenli olarak kayıtlarını tutmak, dağıtımını sağlamak, arşivlemek	%/Yıl	Her Yıl	Yazı İşleri Müdürlüğü
3.3.2	İl encümeni ve il genel meclis üyelerinin özlük işlemlerini yürütmek, huzur hakkı vb mali ve sosyal haklara ilişkin evrakların düzenlemesi ve ödemesi	%/Yıl	Her Yıl	Yazı İşleri Müdürlüğü
3.3.3	İl genel meclisi ve il encümeni toplantı salonlarının ihtiyaçlarını gidererek hizmete hazır halde tutulmasını sağlamak	%/Yıl	Her Yıl	Yazı İşleri Müdürlüğü
HEDEF NO	3.4	Kurtarma ve Afet Gibi Durumlarda Faaliyetlerin Etkin Bir Şekilde Yönetilmesi		
Faaliyet / Proje No	Yapılacak Faaliyetler	Performans Göstergesi	Yıl	Takibinden Sorumlu Birim/ Birimler
3.4.1	Doğal afet durumlarında diğer kurumlarla koordineli çalışmak, en az can ve mal kaybı için gerekli araç, makine, teçhizat, işgücü vb ihtiyaçları yerine getirmek	Adet/Yıl	2020-2024	Tüm Birimler
3.4.2	Sivil savunma ile ilgili iş ve işlemleri, sivil savunma mevzuatına uygun olarak diğer birimlerle birlikte koordineli bir şekilde yürütmek ve alınacak tedbirlere ait giderleri belirlemek	Adet /Yıl	2020-2024	İnsan Kaynakları ve Eğitim Müdürlüğü

AĞRI İL ÖZEL İDARESİ

STRATEJİK AMAÇLAR- HEDEFLER- FAALİYETLER-GÖSTERGELER

STRATEJİK AMAÇ	04	Kentin Yaşam Kalitesini Yükseltmek, Planlı, Estetik, Güvenli ve Çevre Dostu Kentleşmenin Sağlanması		
HEDEF NO	4.1	Kentin İmar Planına Uygun Gelişimini Sağlamak		
Faaliyet / Proje No	Yapılacak Faaliyetler	Performans Göstergesi	Yıl	Takibinden Sorumlu Birim/ Birimler
4.1.1	İmar denetim çalışmalarına hız kazandırarak, kaçak yapıların tespit edilmesi ve gerekli cezai işlemlerin yapılması	Adet/Yıl	2020-2024	İmar ve Kentsel İyileştirme Müdürlüğü
4.1.2	Köy yerleşik alan sınır tespiti yapılması	Adet/Yıl	2020-2024	İmar ve Kentsel İyileştirme Müdürlüğü
4.1.3	Köy yerleşim ve tarımsal amaçlı tip yapı projesi üretmek	Adet/Yıl	2020-2024	İmar ve Kentsel İyileştirme Müdürlüğü
4.1.4	İmar Planlarının yapılması ve revize edilmesi	Adet/Yıl	2020-2024	İmar ve Kentsel İyileştirme Müdürlüğü
4.1.5	İhtiyaç duyulması halinde halihazır harita alımlarını yapmak	Adet/Yıl	2020-2024	İmar ve Kentsel İyileştirme Müdürlüğü
4.1.6	Taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarına ait iş ve işlemleri gerçekleştirmek	Adet/Yıl	2020-2024	İmar ve Kentsel İyileştirme Müdürlüğü
4.1.7	Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi çerçevesinde numarataj uygulamasını yapmak ve tespit edilecek eksik ve yanlışları düzeltmek	Adet/Yıl	2020-2024	İmar ve Kentsel İyileştirme Müdürlüğü

4.1.8	İmar Planında belirlenen ve gerekli görülen alanlarda kamulaştırma yapılması	Adet/Yıl	2020-2024	Emlak ve İstimlak Müdürlüğü
4.1.9	Yıl içinde röleve, restorasyon, restitüsyon projelerinin gerçekleştirilmesi ve bu projelere ilişkin uygulamaların denetlenmesi	Adet/Yıl	2020-2024	Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü İmar ve Kentsel İyileştirme Müdürlüğü
4.1.10	İlgili kamu kurum ve kuruluşlarının ve taşınmazların bakım - onarım işlerini yapmak	Adet/Yıl	2020-2024	Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü
4.1.11	Coğrafi bilgi sistemlerinin alt yapısının kurulması ve etkin hale getirilmesi	Adet/Yıl	2020-2024	Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü
4.1.12	Yıllık yapılması planlanan projeleri hayata geçirmek	Adet/Yıl	Her Yıl	Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü Tüm Birimler
HEDEF NO	4.2	Ruhsat, İzin ve Denetim Faaliyetlerinin Yapılması		
Faaliyet / Proje No	Yapılacak Faaliyetler	Performans Göstergesi	Yıl	Takibinden Sorumlu Birim/ Birimler
4.2.1	Yasal mevzuat uyarınca izin, ruhsat ve denetim faaliyetlerini gerçekleştirmek	Adet/Yıl	Her Yıl	Emlak ve İstimlak Müdürlüğü İmar ve Kentsel İyileştirme Müdürlüğü
4.2.2	Denetimler sonucu uygulanan cezai işlemlerde tahakkuk eden para cezalarına ait bilgilendirici tabloların hazırlanması	Adet/Yıl	Her Yıl	Emlak ve İstimlak Müdürlüğü İmar ve Kentsel İyileştirme Müdürlüğü

AĞRI İL ÖZEL İDARESİ

STRATEJİK AMAÇLAR- HEDEFLER- FAALİYETLER-GÖSTERGELER

STRATEJİK AMAÇ	05	Kentsel Altyapı, Yol-Ulaşım ve Su Kanalizasyon Sisteminin Geliştirilmesi		
HEDEF NO	5.1	Yol-Ulaşım Ağını Çağdaş ve Konforlu Bir Düzeye Ulaştırmak		
Faaliyet / Proje No	Yapılacak Faaliyetler	Performans Göstergesi	Yıl	Takibinden Sorumlu Birim/ Birimler
5.1.1	Modern yollar oluşturmak için stabilize kaplama ve asfalt kaplama işlemlerini yapmak.	Km/Yıl	2020-2024	Yol ve Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü
5.1.2	Yol ve çevre düzenleme işi kapsamında beton-kilitli parke döşemek	m ² /Yıl	2020-2024	Yol ve Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü
5.1.3	İhtiyaç duyulan yolların bakım-onarım işlemlerini gerçekleştirmek	Km/Yıl	2020-2024	Yol ve Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü
5.1.4	İhtiyaç halinde koruge boru alımı yapmak	m/Yıl	2020-2024	Yol ve Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü
5.1.5	İhtiyaç duyulan yerlerde karla mücadele çalışmaları yapmak	Km/Yıl	2020-2024	Yol ve Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü
5.1.6	Yol güvenliğini sağlamak üzere trafik levhaları koymak ve trafik şeridi çizgilerinin çizilmesini sağlamak	Km/Yıl	2020-2024	Yol ve Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü
5.1.7	Muhtelif yerlere köprü, köprü genişletme ve menfez yapılması	m/Yıl	2020-2024	Yol ve Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü

HEDEF NO	5.2	Su ve Kanalizasyon Şebekesinin Geliştirilmesi		
Faaliyet / Proje No	Yapılacak Faaliyetler	Performans Göstergesi	Yıl	Takibinden Sorumlu Birim/ Birimler
5.2.1	Köy ve bağlı yerleşme birimlerinin kanalizasyon ve arıtma tesisleri ile etüt, proje ve yapım işlerini gerçekleştirmek	Adet/Yıl	2020-2024	Su ve Kanal Hizmetleri Müdürlüğü
5.2.2	Mevcut tesislerin bakım ve onarımını gerçekleştirmek	Adet/Yıl	2020-2024	Su ve Kanal Hizmetleri Müdürlüğü
5.2.3	İhtiyaç duyulan alanlara sondaj kuyuları açılacak ve kuyu yenileme çalışmaları tamamlanacaktır	Adet/Yıl	2020-2024	Su ve Kanal Hizmetleri Müdürlüğü
5.2.4	İçme suyu ile sulama suyunun sağlanmasına yönelik gölet ve diğer tesis projelerini gerçekleştirmek	Adet/Yıl	2020-2024	Su ve Kanal Hizmetleri Müdürlüğü
5.2.5	Sağlıklı su kullanımının sağlanması için Depoların, temizlenmesi, bakım ve onarımlarının yapılması	Adet/Yıl	2020-2024	Su ve Kanal Hizmetleri Müdürlüğü
5.2.6	Tarımsal verimliliği artırabilmek için sulamaya açılan sahaların artırılması	Ha/Yıl	2020-2024	Su ve Kanal Hizmetleri Müdürlüğü
5.2.7	İhtiyaç duyulması halinde Klorlama cihazı alımı	Adet/Yıl	2020-2024	Su ve Kanal Hizmetleri Müdürlüğü
5.2.8	Yıllık olarak gerekli miktarda klor alımını gerçekleştirmek	m ³ /Yıl	Her Yıl	Su ve Kanal Hizmetleri Müdürlüğü
5.2.9	Su hizmetleri için gerekli olan çeşitli çaplarda boru ve ekipmanlarının alımlarını yapmak.	m/Yıl	2020-2024	Su ve Kanal Hizmetleri Müdürlüğü
5.2.10	Drenaj çalışmalarının yapılması	Adet/Yıl	2020-2024	Su ve Kanal Hizmetleri Müdürlüğü

AĞRI İL ÖZEL İDARESİ

STRATEJİK AMAÇLAR- HEDEFLER- FAALİYETLER-GÖSTERGELER

STRATEJİK AMAÇ	06	Katılımcı, Şeffaf ve Vatandaş Odaklı Yönetişim		
HEDEF NO	6.1	Katılımcı Yönetim Modeli ile Halk ve Kurumlarla İşbirliğini Gerçekleştirmek		
Faaliyet / Proje No	Yapılacak Faaliyetler	Performans Göstergesi	Yıl	Takibinden Sorumlu Birim/ Birimler
6.1.1	Üniversite, kalkınma ajansı ve kamu kuruluşlarının, Ağrı halkının beklentileri ile Katılımcı Yönetim amacına yönelik düzenlediği panel, seminer ve toplantılara, ilgili personellerimizin katılımı sağlayarak kurumlarla işbirliği içinde olmak	Kişi/Yıl	2020-2024	İnsan Kaynakları ve Eğitim Müdürlüğü
6.1.2	Ağrı halkının, İl Özel İdaresi faaliyetlerinden haberdar olması için kurumumuza ait web sitesini sürekli biçimde güncellenmek, ilgili duyuru ve haberlerin sitede yayınlanmasını sağlamak	%/Yıl	Her Yıl	Bilgi İşlem Müdürlüğü
6.1.3	Belediye santralinde görevli kişilerin halkla ilişkiler konusunda eğitim ve seminerlere katılımını sağlamak	Kişi/Yıl	2020-2024	İnsan Kaynakları ve Eğitim Müdürlüğü
HEDEF NO	6.2	Kurumsal Şeffaflığın Sağlanarak, Kamuoyunun Bilgilendirilmesi		
Faaliyet / Proje No	Yapılacak Faaliyetler	Performans Göstergesi	Yıl	Takibinden Sorumlu Birim/ Birimler
6.2.1	İl Özel İdaresi'nce yapılacak ihalelerin şeffaflığını, güvenilirliğini sağlamak ve ihalelere katılımı artırmak için ihale ilanlarını yayınlamak, e-ihale sisteminin devamını sağlamak.	%/Yıl	Her Yıl	Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü

6.2.2	İdareimizce yapılan ihalelerin ayrıntılı tasnifini tutmak (mal-hizmet-yapım-doğrudan temin) ve İç Kontrol sistemi aracılığıyla bütünlük analizini yapmak	Adet/Yıl	Her Yıl	Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü
6.2.3	İl Özel İdareimizin Stratejik planı, Performans Programları, Faaliyet Raporları, Mali Durum ve beklentiler raporu ile İç Kontrol Uyum Eylem Planlarının internet sitemizde yayınlanarak kamuoyuna açık hale getirilmesi.	%/Yıl	Her Yıl	Mali Hizmetler Müdürlüğü Bilgi İşlem Müdürlüğü
6.2.4	İl genel meclisi gündemi, meclis kararları, ihtisas komisyonu raporları ve encümen kararlarının web sitesi aracılığı ile zamanında ve doğru bir şekilde halka duyurulmasını sağlamak.	%/Yıl	Her Yıl	Yazı İşleri Müdürlüğü Bilgi İşlem Müdürlüğü

AĞRI İL ÖZEL İDARESİ

STRATEJİK AMAÇLAR- HEDEFLER- FAALİYETLER-GÖSTERGELER

STRATEJİK AMAÇ	07	Ağrı'nın Bölgesel ve Ulusal -Uluslararası Prestiji ile Turizm Potansiyelini Artırmak		
HEDEF NO	7.1	Kentin Rekabet Gücünü Artıracak Yatırımlara Ağırlık Verilmesi		
Faaliyet / Proje No	Yapılacak Faaliyetler	Performans Göstergesi	Yıl	Takibinden Sorumlu Birim/ Birimler
7.1.1	İlimizin tanıtımı için ulusal ve uluslararası fuarlara katılmak	Adet/Yıl	Her Yıl	Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü
7.1.2	Kente sermaye girişini teşvik etmek için ilimize ait festival ve şenliklere gereken desteği vermek	Adet/Yıl	Her Yıl	Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü Tüm Birimler
7.1.3	İl özel idaresinin sağlık, eğitim, spor, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetleri ile gönüllü katılıma ilişkin işlemlerini gerçekleştirmek	Adet/Yıl	Her Yıl	Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü
7.1.4	Organize Sanayi Bölgelerine ait iş ve işlemleri gerçekleştirerek, bölgesel kalkınmaya katkı sağlamak	Adet/Yıl	Her Yıl	Emlak ve İstimlak Müdürlüğü
7.1.5	Kırsal kalkınmayı sağlamaya yönelik hayvancılığın geliştirilmesi ve tarıma destek faaliyetlerini gerçekleştirmek	Adet/Yıl	2020-2024	Su ve Kanal Hizmetleri Müdürlüğü
7.1.6	Yeşil bir Ağrı için ağaçlandırma faaliyetlerine ve Ağrı İli Meyvecilik Projesi gibi fidan dikimi ve yeşil alan projelerine destek vermek	Adet/Yıl	2020-2024	Su ve Kanal Hizmetleri Müdürlüğü Tüm Birimler
7.1.7	Günibirlik Tesisi projesini hayata geçirmek	Adet/Yıl	2020-2024	Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü

HEDEF NO	7.2	Turizm Potansiyeline ve Kültürel Zenginliğe İlişkin Farkındalığı Artırarak Kültür ve Turizm Bilincinin Geliştirilmesi		
Faaliyet / Proje No	Yapılacak Faaliyetler	Performans Göstergesi	Yıl	Takibinden Sorumlu Birim/ Birimler
7.2.1	Şehrimizin uygun noktalarının; tiyatro, gösteri, sanat galerisi ve konser alanı olarak değerlendirilmesi çalışmalarında ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile iş birliğinde bulunarak istenilen katkıları sağlamak	Adet/Yıl	2020-2024	Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü Tüm Birimler
7.2.2	Doğal, tarihsel, sosyal ve kültürel çevreyi koruma yaklaşımı içerisinde ilimizdeki turizm ile ilgili yatırımlarda bizden istenilen desteği vermek ve şehrimize fayda sağlayacak projelere ortak olmak	Adet/Yıl	2020-2024	Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü Tüm Birimler
7.2.3	Kentin turizm potansiyelini ve kültürel zenginliğini desteklemek amacıyla internet sitemize tarihi şahsiyet, mekan veya kültürel konu ile ilgili bilgilendirici yazılar ve görseller hazırlanarak konulması	Adet/Yıl	2020-2024	Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü Bilgi İşlem Müdürlüğü
7.2.4	Yabani evcil hayvan ile kuşların barınma ve tedavi merkezi ile ilgili işlemleri yürütmek	Adet/Yıl	2020-2024	Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü

 AĞRI İL ÖZEL İDARESİ				
STRATEJİK AMAÇLAR- HEDEFLER- FAALİYETLER-GÖSTERGELER				
STRATEJİK AMAÇ	08	Fiziki ve Teknolojik Hizmet Kapasitesinin Geliştirilmesi		
HEDEF NO	8.1	Fiziki Hizmet Kapasitesinin Nitelik ve Nicelikçe Geliştirilmesi		
Faaliyet / Proje No	Yapılacak Faaliyetler	Performans Göstergesi	Yıl	Takibinden Sorumlu Birim/ Birimler
8.1.1	İl Özel İdaremize ait tüm araç, vasıta ve iş makinalarının yedek parçasını temin ederek keşif, tamir, bakım ve onarımlarını gerçekleştirmek	Adet/Yıl	Her Yıl	Destek Hizmetleri Müdürlüğü
8.1.2	Makine parkının bakım ve onarımlarını yapmak, hizmete uygun olacak şekilde yenilemek	Adet/Yıl	Her Yıl	Destek Hizmetleri Müdürlüğü
8.1.3	İl Özel İdaremize ait araçların ve iş makinalarının akaryakıt ve madeni yağ ihtiyacını karşılamak	Litre/Yıl	Her Yıl	Destek Hizmetleri Müdürlüğü
8.1.4	Araçların daha güvenilir çalışabilmeleri için trafik işlemlerinin (sigorta, poliçe vb) tam ve eksiksiz olarak yapılması, takip ve kontrolünün gerçekleştirilmesi	Adet/Yıl	Her Yıl	Destek Hizmetleri Müdürlüğü
8.1.5	İl Özel İdaremize ait misafirhanelerin bakım onarımını yapmak ve daha konforlu hale getirilmesini sağlamak.	Adet/Yıl	Her Yıl	Destek Hizmetleri Müdürlüğü İnsan Kaynakları ve Eğitim Müdürlüğü
8.1.6	Yeni İl Özel İdaresi hizmet binası projesini gerçekleştirmek	Adet/Yıl	2020-2024	Plan Proje Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü

HEDEF NO	8.2.	Bilişim Hizmetlerinin Etkinliğini Sürekli Kılmak		
Faaliyet / Proje No	Yapılacak Faaliyetler	Performans Göstergesi	Yıl	Takibinden Sorumlu Birim/ Birimler
8.2.1	Bilgisayar ağının güçlendirilmesine yönelik bilgisayar ve teknik ekipmanlarının (yazılım, lisans yenileme, işletim sistemleri, paket programları vs) satın alınması	Adet/Yıl	Her Yıl	Bilgi İşlem Müdürlüğü
8.2.2	Sitem odasının düzenlenmesi, donanım ve yazılım ihtiyaçlarının tespit edilerek karşılanması	%/Yıl	Her Yıl	Bilgi İşlem Müdürlüğü
8.2.3	Bilgi iletişimdeki tüm cihazların ve verilerin iç-dış tehditlere karşı güvenliğini sağlamak amacıyla bilgisayar ve bileşenlerinin bakım ve onarımlarını gerçekleştirmek	Adet/Yıl	Her Yıl	Bilgi İşlem Müdürlüğü

5. İZLEME VE DEĞERLENDİRME

Ağrı İl Özel İdaresi 2020-2024 Dönemi Stratejik Planı; her yıl hazırlanacak olan Performans Programları ve Faaliyet Raporları ile değerlendirecek olup, alınacak sonuçlara göre değiştirilip geliştirilebilecektir.

İzleme, amaç ve hedeflere göre kaydedilen ilerlemeyi takip etmek amacıyla uygulama öncesi ve uygulama sırasında sürekli ve sistematik olarak nicel ve nitel verilerin toplandığı ve analiz edildiği tekrarlı bir süreçtir. Değerlendirme ise devam eden ya da tamamlanmış faaliyetlerin amaç ve hedeflere ulaşmayı ne ölçüde sağladığı ve karar alma sürecine ne ölçüde katkıda bulunduğunu belirlemek amacıyla yapılan ayrıntılı bir incelemedir.

İzleme ve değerlendirme süreçlerinde, performans programında detaylandırılan faaliyet ve projeler de dikkate alınacaktır. İzleme ve değerlendirme sürecinde; temel sorumluluk üst yöneticiye ait olmakla birlikte, hedeflerin ve ilgili performans göstergeleri ile risklerin takibi, ilgili hedeften sorumlu harcama birimi yetkilisinin sorumluluğundadır. Harcama birimlerinden hedeflere ilişkin alınan gerçekleşme değerlerinin analizi ve üst yöneticiye sunulması ise Mali Hizmetler Müdürlüğü'nün sorumluluğundadır.

Stratejik plan değerlendirme raporu ile amaç ve hedeflere ne ölçüde ulaşıldığı, ilerleme sağlanan ya da sağlanmayan alanların tespiti, hedef ve performans gösterge değerlerine ulaşma düzeyleri gibi çeşitli alanların belirlenmesi sağlanır. Üst yönetici başkanlığında yapılacak olan izleme değerlendirme toplantılarında ise stratejik plan uygulama süresi içinde hedeflere nasıl ulaşılabileceğine ilişkin önlemler belirlenerek stratejik plan değerlendirme raporunun nihai şekli oluşturulur.